

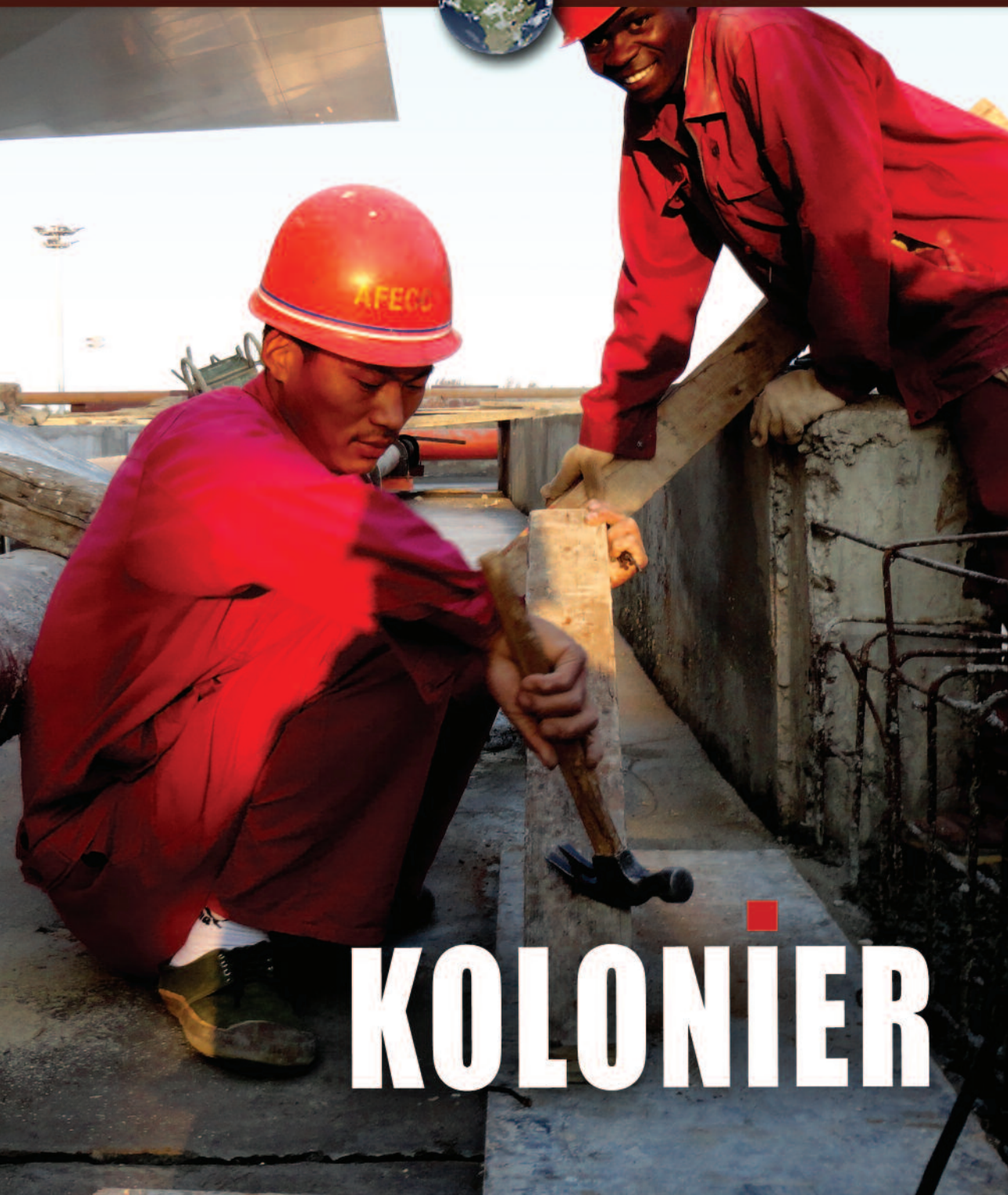
ETNOGRAFISK TIDSSKRIFT

JORDENS FOLK

NR. 3 - OKTOBER

2014 - 49. ÅRGANG

KOLONIER

JORDENS FOLK

Jordens Folk er et populærvidenskabeligt etnografisk tidsskrift, der udgives af Dansk Etnografisk Forening og udkommer med fire hæfter årligt. Jordens Folk udgives med støtte fra Kulturministeriet og Undervisningsministeriets Tips- og Lottomidler

www.jordensfolk.dk

Ansvarlige for dette nummer: Martine Lind Krebs, Lotte Isager, Claire Dungey og Rasmus Kudahl Kaae Munch.

Redaktion: Thomas Fibiger, Steffen Dalsgaard, Lotte Isager, Rasmus Kudahl Kaae Munch, Martine Lind Krebs, Claire Dungey, Annie Thuesen, Morten Schütt, Anders Sybrandt Hansen, Ida Sofie Matzen, Cecil Marie Schou Pallesen og Thomas Søgaard Jensen.

Aarhus Universitet, Afdeling for Antropologi og Etnografi, Moesgård, DK-8270 Højbjerg

Årsabonnement

220 kr. (inkl. moms og forsendelse)

Løssalgpris: Under 10 stk. - 60 kr. pr. blad.

Over 10 stk. - 40 kr. pr. blad

Årsabonnement inklusive medlemskab af Dansk Etnografisk Forening: 300 kr., 200 kr. for rabat-medlemmer.

Årsabonnement indbetales til kontonummer: 3627 1951408

Henvendelse ved køb af numre

Dansk Etnografisk Forenings Sekretariat,
ved Stine Haslund Jønsson

Afdeling for Antropologi og Etnografi,
Moesgård, DK-8270 Højbjerg

www.etnografiskforening.dk

kontakt@etnograf.net

telefon: 8716 2063,

træffetid: mandag og onsdag fra 10-14

Billedrettelæggelse og layout Christina Dahl

Produktion PE offset-

Forsidefoto: Morten Nielsen

KOLONIER

” En historisk ugerning, som der må rådes bod på.”

Der blev ikke lagt fingre imellem, da premierministeren for den caribiske østat Saint Vincent og Grenadinierne, Raphael Gonsalves, holdt tale i FN i september sidste år. Han var netop blevet udpeget som den kommende formand for organisationen Caricom – en mellemstatslig organisation i Caribien, og fra talerstolen i FN svor han at intensivere indsatsen for at få Storbritannien, Frankrig og Holland og en række andre tidligere kolonimagter til at betale erstatning til de caribiske lande for følgevirkningerne af slaveri og kolonialisme.

Fra 1500-tallet og helt op i det 20. århundrede var store dele af verden delt i to modsætninger: Kolonier og kolonisatorer. Storbritannien var verdens største imperium, men også Sverige og Danmark-Norge blandede sig i kapløbet om kvadratkilometrene, og Danmark havde besiddelser i Vestindien, Grønland og hentede slaver på Guldkysten.

Selv om kolonitiden hører fortiden til, så er den langt fra et afsluttet kapitel. Det er Caricoms sagsanlæg mod tidligere kolonimagter et levende eksempel på. Selv om det hører til sjældenhederne, at

tidligere kolonier kræver erstatning, så reproduceres koloniale relationer i diskurser, længe efter at kolonien er afviklet.

I nogle tidligere kolonier italesættes kolonialismen eksplicit og får skylden for alt det onde. Andre forsøger at komme overens med den koloniale fortid og skabe forsoning med sin koloniasator. Mens nogle eks-kolonier – uden at italesætte det – til stadighed hænger fast i et koloniale hegemoni, selv om magten formelt er overdraget for mange år siden.

I dette nummer af Jordens Folk sætter vi fokus på koloniale relationer, som de kommer til udtryk på mangfoldig vis over hele jorden i dag.

Astrid Nonbo Andersen tager os på en historisk rejse til tidligere erstatningskrav i kølvandet på kolonialisme. Mens Annie Oehlerich de Zurita følger os ind på regeringskontoerne i La Paz i Bolivia, hvor der lugter af brændt lavafedt og kokablade, som et led i præsidet Morales' opgør med de koloniale værdier og tilbagevenden til de indianske.

I Fiji har der netop været afholdt demokratiske valg for første gang i 8 år. Men den koloniale fortid sætter spor helt op til valghandlingen i dag med et valg

system opdelt efter landets etniske grupper og en politisk kultur, konkluderer Kristoffer Albris i sin artikel.

En ny form for kolonialisme opstår, når en økonomisk supermagt (Kina) rykker ind i og sætter sig tungt på flere finansielle sektorer i en tidligere koloni (Mozambique), forklarer Morten Nielsen i et forskningsinterview med Jordens Folk.

Men der er også eksempler på, at den koloniale fortid ikke anskues som noget negativt, men at koloniale symboler ligefrem opfattes som lokal ejendom, der bør bevares. Selv de fattigste af naboerne, der bor under usle kår, ser med glæde på Danmarks Nationalmuseums restaurering af danske kolonibygninger i Serampore i Indien og håber, det vil munde ud i en genskabelse af fortidens 'pragt', skriver lederen af restaureringsprojektet Bente Wolff.

Og i Grønland har Selvstyret lagt an til den endelige forsoning med den koloniale fortid. Men kan man det, når kolonimagten, Danmark, takker nej til at deltage i forsoningsprocessen? Det ser Kirsten Thisted på i sin artikel.

*God læselyst
Martine Lind Krebs*

'SOM VERDEN BURDE VÆRE' KAOS, DEMOKRATI OG KOLONIALE SKYGGER I FIJI

For første gang i otte år afholder Fiji nye demokratiske valg i september 2014. Den lille østats post-koloniale historie er både turbulent og fascinerende. Med fire statskup på under 20 år, en udbredt etnisk polarisering og en militærjunta ved magten har landet oplevet en konstant vekselvirkning mellem demokrati og kaos. I denne artikel kigger jeg nærmere på Fijis historie i lyset af det kommende valg.

af KRISTOFFER ALBRIS

Jeg sidder på en trebenet taburet i lærerværelset på Namaka Public School i det vestlige Fiji sammen med en masse mennesker, jeg ikke kender. Vi har lige været til et foredrag, der handlede om truslerne fra klimaforandringerne. Skolens rektor taler nu til os på et karakteristisk fijiansk engelsk. Hver sætning efterfølges af en lang tøvende tone og et venligt smil. Han minder os om, at det er afgørende, at den unge generation forstår alvor-

en af klimaforandringerne for at opbygge et sundt fijiansk samfund. Han bøjer hovedet og holder en stille bøn for forsamlingen. Pludselig løfter han en knytnæve i vejret og råber: "And no more coups!"

Rektorens bemærkning overrasker mig. Jeg har været i Fiji i tre måneder, og jeg har endnu ikke hørt nogen omtale den politiske situation offentligt. Henvisningen er dog ikke til at tage fejl af. Siden uafhængigheden fra Storbritannien i

1970 har Fiji oplevet ikke mindre end fire statskup. Årsagerne er mange. En polarisering mellem de to største etniske grupper, fijianere og indo-fijianere (efterkommere af indiske migrantarbejdere), udbredt politisk korrupsion, et racebaseret valgssystem, en skrantende økonomi samt et kuplystent militær giver en sprængfarlig cocktail.

Jeg tog egentlig ikke til Fiji for at studere politiske forhold. Mit feltarbejde fokuserede på katastrofe-

forebyggelse og international udvikling. Men langsomt gik det op for mig, at uanset hvad man fokuserer på, er det nødvendigt at forstå Fijis særlige politiske historie. Den koloniale fortid, der starter med, at de fijianske høvdinge overdrager landet til briterne i 1874, har haft en fundamental betydning for den nuværende krise, som har varet i flere årtier. Håb er der dog forude. Diktaturet har lovet at genindføre demokrati i Fiji og på

trods af flere udskydelser og falske løfter tyder meget på, at nye valg til parlamentet bliver en realitet i efteråret 2014.

I denne artikel ser jeg nærmere på Fijis koloniale og post-koloniale historie i lyset af de kommende valg. Først vil jeg dog gennemgå en række skelsættende begivenheder, som har ført Fiji ud i kaos – de fire statskup mellem 1987 og 2006. Det er nemlig ikke for ingenting, at Fijis politiske kultur har

fået betegnelsen: en 'kup-kultur'.

Et paradoks og en skam

Under et besøg i 1985 proklamerede daværende Pave Johannes Paul II, at Fiji var 'som resten af verden burde være'. Blot to år efter pavens flatterende ord blev Fiji kastet ud i kaos. Ved parlamentsvalget i 1987 dannede en koalition, ledet af indo-fijianske partier, regering, men blev hurtigt kuppet af militæret – med opbak-

Et markant symbol på Fijis fordums storhed er det tidligere luksushotel 'Grand Pacific Hotel', der ligger i hjertet af Suva. holdt den imperiale elite, men er i dag i forfald og er tilholdssted for hjemløse. Foto: Kristoffer Albris.

ning fra flere betydningsfulde fijianske høvdinge og politikere.

Selvom regeringen havde valgt en fijianer som premierminister, ville den fijianske magtelite ikke tolerere, at partierne, der dannede regeringskabinetet, ikke var fijiansk støttede. Militæret besatte parlamentsbygningen, og daværende leder, kommandør Sitiveni Rabuka, gav den forrige premierminister Ratu Kamisere Mara ansvaret for at nedsætte en ny regering. Da dette viste sig sværere end forudset, lavede Rabuka endnu et kup blot få måneder senere. Denne gang indsatte han sig selv som regeringsleder og styrede landet som de facto diktator indtil midten af 1990'erne, hvor han efter at have indført demokratiske valg på ny blev valgt til premierminister.

Rabuka var den altoverskyggen- de skikkelse i fijiansk politik i størstedelen af 1990'erne. Men opbakningen til ham svandt efterhånden ind. Ved valget i 1999 led Rabuka et sviende nederlag. I stedet vandt Fiji Labour Party (FLP), det største indo-fijianske politiske parti, en sikker sejr. Lederen af partiet, Mahendra Chaudry, kunne danne regering og blev landets første premierminister med indo-fijiansk afstamning.

Men historien gentog sig i år 2000. Og denne gang på en langt mere dramatisk og blodig vis. Chaudry og hans kabinet havde blot ledet landet i et lille år, da en gruppe bevæbnede mænd besatte parlamentsbygningen i hovedstaden Suva og tog de tilstedeværende regeringsmedlemmer som

gidsler. Lederen af det civile kup var en forretningsmand ved navn George Speight. Gidseltagningen varede i næsten to måneder og blev genstand for international mediebevågenhed. Kupmagerne krævede, at regeringen blev afsat, da den gik imod den naturgivne ret for fijianerne til at regere deres eget land. I løbet af gidseltagningen udbrød der protester i sympati med kupmagerne over hele landet. Indo-fijianske forretninger blev smadret, infrastruktur blev ødelagt, og der var antaster til mytteri inden for militæret.

For at løse konflikten med gidseltagningen valgte Frank Bainimarama, som øverste leder af militæret, at erklære undtagelsestilstand, opløse parlamentet og indsætte en midlertidig regering, le-

REDAKTIONEL BEMÆRKNING:
Ved valget den 17. september
vandt præsident Frank Bain-
marama og hans parti Fiji First
Party et absolut flertal med 59
procent af stemmerne.

Hotellet var tidligere forbe-

Frank Bainimarama.

det af den fijijske advokat Laiseni Qarase. Kort efter at have løsladt gidslerne blev Speight ført væk af politiet og dømt for forræderi. Chaudry blev rasende, da han fandt ud af, at militæret havde fjernet regeringen, mens han var taget som gidsel. Det var netop, hvad kupmagerne ville opnå.

På trods af Chaudrys protester blev et nyt valg udskrevet samme år, og Qarase vandt majoriteten af stemmerne. I løbet af de næste par år blev retorikken mellem de indisk støttede partier og Qarase skarpere. Ikke mindst fordi Qarase søgte at få gennemtrumfet en lov, der skulle fritage involverede parter i kuppet for skyld. Perioden var desuden markeret af stigende uroligheder, kriminalitet, og diskriminering mod indo-fijianerne. I

2006, efter endnu en valgsejr til Qarase, valgte Bainamarama at gribe ind og lave endnu et kup. Men det vender vi tilbage til.

Disse få begivenheder er blot toppen af isbjerget. En lang række hændelser har over de sidste årtier ført landet ud i en ond spiral af politisk korruption, voldelig konflikt og etnisk polarisering. Som historikeren Brij V. Lal har formuleret det, er Fiji både et paradoks og en skam. Et paradoks fordi det, i regional sammenligning, er begünstiget med rigelige naturressourcer, en uddannet befolkning samt et velfungerende statsapparat. Og en skam, fordi det på trods af dette potentiale gang på gang har oplevet at gå ét skridt frem og to tilbage.

Men hvad er årsagerne til denne turbulente politiske og sociale

post-koloniale historie? For at forstå dette, er det nødvendigt at skruer tiden tilbage til 1800 tallet.

Koloniale skygger

Fiji er en østat i det sydlige Stillehav med et indbyggertal på omtrent 800.000, spredt ud over cirka 300 større og mindre øer. Efter en række stammekrigene i løbet af det 19. århundrede blev landet en britisk koloni i 1874, doneret til den britiske krone af den toneangivende høvding Ratu Cakobau. I dag hedder det sig, at briterne slet ikke ville have Fiji som koloni. De afslog således Ratu Cakobaus første tilbud om overdragelse af øerne i 1850. Senere blev beslutningen om overdragelse mytologiseret som en 'pligt', briterne påtog sig for at lede landet og dets befolkning på rette vej.

Begravelsesoptog for Præsident Ratu Josefa Iloilo i februar 2011. I Fiji er flere af mændene iklædt 'sulu', en mandlig nederdel. Til venstre, er en traditionel militær version fra kolonitiden. Foto: Kristoffer Albris.

Da Dronning Victoria blev monark for Fiji, var produktionen af bomuld omdrejningspunktet for økonomien på grund af den amerikanske borgerkrig. Da krigen endte to år senere, blev det også enden på bomuldseventyret i Fiji. Med den udfordring at skulle bygge tingene op på ny, udpegede den britiske regering Sir Arthur Gordon som guvernør over Fiji. Gordon var en iskold bureaukrat og havde erfaringer fra briternes kolonier i Mauritius og Trinidad med i bagagen. Han vidste præcis, hvad der skulle til for at få Fijis økonomi sat i sving. Han havde desuden en plan for at få skabt ro omkring de mange verserende konflikter mellem lokale høvdinge og hvide tilflyttere, der mestendels handlede om retten til land. Gordon iværksatte en række love og initiativer, der den dag i dag har haft afgørende betydning for Fiji. Og dette på

trods af at han kun var i embedet i fem år, fra 1875 til 1880.

Først og fremmest skulle Gordon sørge for at stabilisere forholdet mellem de fijianske høvdinge, de hvide nybyggere og den nye britiske koloniale administration. Den største bekymring for høvdingene var en forsikring om, at landet (Vanua) forblev på fijianske hænder. Gordon kom dem i møde ved at garantere, at cirka 90 procent af alt land stadfæstet ved lov blev karakteriseret som indfødt land (Native Land). Høvdingene blev lovet, at ingen ville tage deres land fra dem, men de havde samtidig ingen ret til at sælge deres land.

Det næste, Gordon satte sig for, var at få rigeligt med kapital tilført. Men for at tiltrække investorer skulle der billig arbejdskraft til, så investeringer i produktion af sukker og andre afgrøder var profitable. Som ekspert i at flytte rundt

på mennesker inden for det britiske Imperium valgte Gordon derfor at lave en aftale med de fijianske høvdinge og de hvide nybyggere om at hente arbejdskraft fra Indien. Så mange arbejdere hentede man fra Indien, både tvungent og frivilligt, at der i lange perioder af det 20. århundrede var flere indbyggere af indisk afstamning end af fijiansk.

Med arbejdskraft fra Indien og en aftale med det australsk baserede firma Colonial Sugar Refinery (CSR) begyndte dyrkningen af sukker at tage fart. Som årene gik, fik de indiske tvangs- og gæstearbejdere lov til at leje jorden af de fijianske ejere på 99 års kontrakter, og derved syntes arbejdsdelingen klar. Men netop den nye indiske befolkning, prioriteringen af sukker og rettighederne til land er fundamentet for Fijis politiske problemstillinger i dag.

Suluen båret af personen, der gør honnør

Et politisk apartheid

I deres bog 'Repræsenterede Fællesskaber' problematiserer antropologerne Martha Kaplan og John D. Kelly historikeren Benedict Andersons velkendte tese om 'Forestillede Fællesskaber'. I deres optik giver ideen om, at nationen er et forestillet fællesskab, ikke mening for post-koloniale stater. Med Fiji som eksempel viser Kelly og Kaplan, hvordan ideen om en forenet multikulturel nation var en imperial og kolonial konstruktion og ikke noget, befolkningen i sig selv forestillede sig. De har utvivlsomt fat i noget. Hvis Fiji er og har været et fællesskab, har det været repræsenteret af magthaverne i et forsøg på at skabe ro og stabilitet i et land, der grundlæggende set er et produkt af en lang række beslutninger taget under det britiske koloniale herredømme.

Ideen om det multikulturelle

og harmoniske Fiji blev grundlagt ud fra billedet om den trebenede taburet fremført af den respekterede høvding og statsmand Ratu Sukuna i 1940'erne. De tre ben skulle bestå af fijiianere, indo-fijiianere og europæere. At bene arbejdede sammen som en enhed i forskellighed, skulle være selve Fijis ånd. Som verden burde være. Da Paven besøgte landet i 1985, kunne selv den bedste have troet, at befolkningen også havde grebet denne ideologi. Men Kelly's og Kaplan's pointe er netop, at ideen om den trebenede taburet som fundamentet for den fijianske nation var en repræsentation, ikke en forestilling. De politiske og økonomiske eliter inden for alle tre grupper forsøgte under den koloniale periode at give indtryk af, at Fiji virkelig var dette fællesskab. Selv Sukuna blev, på trods af sine visioner og gode omdømme blandt både fijiianere og indo-fijiianere, brugt som et led i skabelsen af denne myte. Det politiske valgsystem er det mest sigende eksempel på de problemer, der konfronterer Fiji.

Briterne efterlod en forfatning med et såkaldt kommunalt valgsystem til det nationale parlament. I praksis betyder det, at befolkningen er delt op i henhold til etniske grupper i valg til parlamentet. Fijiianere, indo-fijiianere og en tredje gruppe af generelle vælgere (hvide) fik hver garanteret en vist antal sæder i parlamentet, hvoraf fijiianerne besidder den største andel. Konsekvensen af dette system er, at hver etnisk gruppe som hovedregel stemmer på kandidater inden for sin egen etniske gruppe, da valgkredsene er delt op efter etnisk demografi.

Både i 1987 og i 1999 fik indo-fijiianiske partier majoriteten af mandaterne i parlamentet. I begge tilfælde skyldtes det, at de fijiianiske vælgere var splittet mellem konkurrerende partier, hvorimod indo-fijiianerne stod samlet om ét parti. Og i begge tilfælde udløste det et kup båret frem af fijiisk nationalisme. Forskere af fijiisk historie påpeger ofte, at Fiji har haft demokrati, men at det kun har fungeret, hvis fijiianerne selv ledede landet. Situationen minder om en slags politisk apartheid, hvor selve den demokratiske handling er funderet på en racemæssig opdeling. Den etniske polarisering er så at sige nedfældet i selve landets forfatning.

Konflikterne mellem fijiianerne og indo-fijiianerne kommer også tydeligt til udtryk i spørgsmålene om land og dyrkningen af rørsukker. I maj 2011 besøgte jeg en sukkermølle nær byen Labasa, et centralt område for Fijis sukkerproduktion. Møllens driftsleder fortalte mig, at produktionen af sukker er faldet drastisk i de seneste år, fordi de lejekontrakter, der for omtrent et hundrede år siden blev indgået mellem indo—fijiianiske arbejdere og de fijiianiske ejere, i disse år opfører. På grund af fijiianernes stigende selvbevidsthed som en etnisk gruppe med retten til kontrol over det land, der i sidste ende tilkommer dem, er mange jordejere ikke interesserede i at forny kontrakterne. Konsekvensen er, at et stigende antal hektarer af ellers frugtbar jord ligger brak med fatale konsekvenser for produktionen.

Netop spørgsmålet om, hvad man skal eller bør gøre med jord, er selve kernen af de sammenstød, der er mellem de to dominerende etniske grupperinger. Og det har

fjernet subsistensgrundlaget for den ene gruppe. Omkring 60.000 Indo-fijianere er migreret til Australien og New Zealand siden kuppet i 1987. Dette har vidtrækkende konsekvenser, især for økonomien og ikke kun i forhold produktionen af sukker, men også fordi indo-fijianerne gennemsnitligt set er bedre uddannede og mere entreprenante end fijianerne.

Fijis fremtid

Netop som Fiji havde sliktet sårene efter de voldsomme begivenheder i forbindelse med kuppet og gidseltagningen i 2000, gik det galt igen i 2006. Bainimarama havde gentagne gange truet med at vælte Qarases nyvalgte regering, hvis ikke de ville komme korrupsionen til livs. Ved valget havde Qarases parti igen fået regeringsmagten, og FLP havde, på trods af en invitation, nægtet at indgå i regeringssamarbejde med riva-

len. I december valgte Bainimarama at erklære undtagelsestilstand og indsatte sig selv som premierminister.

I de sidste otte år har Fiji derfor været et de facto-diktatur under militær ledelse, præcis som det var tilfældet i 1987. Den store forskel er dog, at Bainimarama denne gang har væltet en fijiansk ledet regering. Han har ved flere lejligheder forsvaret sine handlinger under påskud af at komme den udbredte korrupsion til livs. Dette har medført en systematisk censur af pressen, overvågning af udlændinge, systematisk vold, magtmissbrug og lyssky lovbændringer, for blot at nævne enkelte eksempler. Mange almindelige borgere, fra taxachauffører til butiksejere, mindes ofte 1990'erne som en periode, der i modsætning til tiden efter 2006 kuppet var relativt fredelig. Trods Rabuka's autoritære regime var det i det mindste ikke pa-

ranoide tilstande, der herskede.

Vil Fiji gå en stabil fremtid i møde efter det kommende valg? Mange observatører er skeptiske. De ellers så toneangivende *Big Men*, der har domineret landets politik de sidste mange år, er enten under korrupsionsanklager eller forhindrede i at stille op til valget. Bainimarama selv stiller op til valget som almindelig civilkandidat, men med militærets loyalitet i ryggen. Det er dog uvist, om de mange år som diktator har styrket eller svækket hans position.

Fle internationale kommentatorer har i mange år spurgt, hvorfor man ikke blot ophæver den racemæssige opdeling af valgsystemet og liberaliserer fordelingen af jord og dyrkningen af sukker. Historien viser, at det dog ikke er helt så ligetil. Problemet er blandt andet, at den fijianske nationalisme har blomstret siden uafhængigheden i

Unge indo-fijianere gør klar til høstsæsonen på sukkerfabrikken i Labasa i det nordlige Fiji. Foto: Kristoffer Albris.

1970, hvilket har medført en lignende reaktion fra indo-fijianerne. Splittelsen mellem de to største etniske grupper kan ikke løses ved en forfatningsændring eller ved at vedtage nye love. Problemerne stikker dybere end det.

Og hvad med den almene fijianer? Som en taxachauffør i Suva fortalte mig, ønsker langt størstedelen af befolkningen kun fred og orden, enten igennem diktatur eller et velfungerende demokrati. Alt derimellem vil kun forårsage korrupsion, kaos og kontinuerlig frygt. Troen på, at demokratiet er den eneste vej frem, møder ligeså skepsis fra mange i den internationale udviklingssektor. En af mine informanter, en fijiansk kvinde fra en regional organisation, fortalte mig, at der trods alt under Bainimarama har været en følelse af, at helvede ikke ville bryde løs hvert andet øjeblik. I hendes optik er Fiji bedre

tjent med et autoritært regime. I hvert fald for nu. For hende hviler Fijis fremtid ikke på selve den demokratiske valghandling, men på en fundamental ændring i forholdet mellem dets indbyggere, hvor mistro erstattes af tillid.

Der er stadig skeletter i Fijis skab. Skeletter, hvis historie har rødder i den tidlige koloniale periode med Gordons skelsættende beslutninger hængende som skygger over landet i form af et politisk apartheid, konflikter om land og en skrantende sukkerproduktion. Skyggerne behøver ikke hænge for evigt, men det afhænger først og fremmest af, hvordan udfaldet af det kommende valg bliver modtaget af eliterne og den almene befolkning hos begge etniske grupper. Hvis Fiji nogensinde var 'som verden burde være', er det svært at sige, hvordan den verden i så fald var, eller hvordan den kunne have været. ■

Forslag til videre læsning:

Kaplan, Martha (1995), *Neither Cargo nor Cult: Ritual Politics and the Colonial Imagination in Fiji* (Chapel Hill, N.C.: Duke University Press).

Kelly, John D. and Kaplan, Martha (2001), *Represented Communities: Fiji and World Decolonization* (Chicago: The University of Chicago Press).

Merry, Sally Engle and Donald Brenneis (eds.) (2008), *Law and Empire in the Pacific: Fiji and Hawai'i* (Santa Fe: School of American Research Press), 153-86.

KRISTOFFER ALBRIS ER PH.D. STUDERENDE VED INSTITUT FOR ANTROPOLOGI, KØBENHAVNS UNIVERSITET. HAN HAR TIDLIGERE LAVET FELTARBEJDE OM KATASTROFEFOREBYGGELSE OG INTERNATIONAL UDVIKLING I FIJI. HANS NUVÆRENDE PROJEKT UNDERSØGER, HVORDAN OVERSVØMMELSER LANGS ELBEN I TYSKLAND PÅVIRKER BEFOLKNINGENS FORSTÅELSE AF BORGERSKAB, SOLIDARITET OG FREMTIDIGE KATASTROFERISICI.

DET INDIANSKE OPGØR MED DE KOLONIALE VÆRDIER

af ANNIE OEHLERICH DE ZURITA

I december 2005 blev aymaraindianeren Evo Morales valgt som præsident i Bolivia som verdens første indianske præsident. Hans mærkesager var fra starten et opgør med de herskende koloniale værdier og den iboende diskriminering af indiansk kultur. Morales dyrkes som et ikon både af venstrefløjen og indianere i hele Sydamerika, der ser ham som Pachacuti, et symbol på det gamle inkarige.

I februar fejrer indianerne det præcolumbianske frugtbarhedsritual og ofrer til Pachamama; en måned efter Evo Morales' tiltrædelse, blev det beordret, at alle ministerier skulle lave et frugtbarhedsoffer med lamafedt, sukkerfigurer, kokatygning, øl og fyrværkeri. Ministerierne stank af kul, alkohol og svedne, afbrændte offerpakker.

Bolivias socialistiske forandringsproces er en del af det paradigmeskifte, som finder sted i Sydamerika i disse årtier, hvor de sociale

bevægelser står som hovedaktører som en reaktion på den neoliberalistiske reformpolitik i 1990'erne. Bolivias vicepræsident, Alvaro Garcia Linera, er regeringens intellektuelle chefideolog og rådgiver for Evo Morales' politiske forandringsproces.

Linera er stærkt inspireret af marxismen. Regeringens mærkesager var fra starten at føre en antikoloniseringspolitik som et opgør med de herskende koloniale værdier. Grundloven blev reformeret i

2009, og Bolivia forandrede sig fra at være en ekskluderende nationalstat, opbygget omkring en hvid monokultur til et plurinationalt demokrati, der inkluderer indianske værdier.

Ny dresscode og lønnedgang

Da Evo, som han kaldes over hele Sydamerika, bragte de andinske ritualer med sig ind i paladset, blev de nedarvede koloniale ideologier og værdier ændret på en gang; det gamle inkaflag, Wiphala, blev ud-

Aymararkvinder demonstrerer for deres rettigheder, i hånden bærer de Whipalaflaget.

nævnt til Bolivias andet officielle flag, Evo fornyede den klassiske dresscode for statsledere, smed slips og habit, gik med striktrøjer og fik syet jakker af indianske vævninger - en tøjrevolution, der bredte sig. Embedsmændene i ministerierne skiftede deres jakkesæt ud med fløjlsbukser og sweater og tygger nu kokablade.

Præsidenten satte også sin egen løn ned med 50 procent, ifølge den bolivianske lovgivning må ingen i regeringen tjene mere end

præsidenten, så det fik følger for en skare af embedsmænd. Indtil da havde ministre tjent 4-5000 USD pr. måned, i et land hvor det årlige bruttonationalprodukt i 2009 lå på 1.630 USD.

Indianernes kultur og traditionelle religion, som kokatykning og offerritualer til Pachamama, tilhører de lavere klasser og har aldrig fundet vej til det spanske regeringspalæ. Fjernsynets programmer blev pludselig fyldt op med ekspertpaneler bestående af

sociologer og antropologer, der fortolkede de indianske ritualer. Den traditionelle orden i samfundet smuldrede, de rige familier frygtede pludselig for, at hushjælpen ville forgifte dem.

Fra kokabonde til præsident

I Bolivia bor der 10 millioner mennesker, ifølge folkeoptællingen i 2011 er 2/3 af befolkningen indianere fordelt på 36 etniske grupper. På trods af at de udgør majoriteten, har de været underlagt et

Evo Morales besøger den indianske lavlandsorganisation i Santa Cruz.

hvidt styre siden den spanske erobring. De koloniale ideologier er reproduceret i de sociale hierarkier, hvor den indianske befolkning udgør lavindkomstgrupperne. En konsekvens af marginaliseringen er, at indianerne i realiteten lever som andenrangsborgere uden rettigheder som adgang til skole, sundhedssystem eller magten. I dag bor der 4-5 millioner quechuiindianerne og 1,2 millioner aymara i de bolivianske andesbjergene og 500.000 indianere i lavlandet. Evo blev født i en fattig aymarafamilie; som barn vogtede han lamaer i bjergene og migrerede senere til Chapare med familien for at dyrke kokablade. Her i det tropiske dalområde startede hans politiske karriere, først som fodboldtræner, senere som leder i kokabøndernes sammenslutning. I 2002 blev han valgt ind i parlamentet for partiet MAS, Movimiento al Socialismo, og kun tre år efter blev han valgt som præsident for første gang, 43 år gammel, med usædvanligt mange stemmer - 54 procent. Fire år efter, i 2009, blev han gen-

valgt med 64 procent af stemmerne, med klar overvægt af stemmer fra andeshøjlandet.

Evo har ry for at være en kontroversiel mand, han tog bøndernes arbejdssomme livsstil med sig til paladset; første dag på jobbet overraskede han de søvnige vagter i statsministeriet klokken fem om morgenen. Den nye regering blev tilkaldt i en fart, Evo havde ikke et øjeblik at spille - nu havde indianerne endelig erobret magten tilbage.

Iboende diskriminering

I 1492 troede Columbus han havde fundet søvejen til Indien, befolkningen blev derfor kaldt for indianerne. Inden erobringen levede mellem 20 og 70 millioner indianerne i Sydamerika, et par år efter var befolkningstallet på et par millioner. Indianerne blev slået ned med hård hånd, mange døde som følge af tvangsudskrivning til minerne eller af epidemier som mæslinger og kopper.

Gennem erobringen opstod

en ny europæisk overklasse, som konsoliderede magten via feudale strukturer.

I 1800-tallet rev nationerne sig løs fra kolonimagten i Spanien og blev til selvstændige republikker; Bolivia blev republik i 1825, men indianernes vilkår ændredes ikke. Indianerne gjorde oprør flere gange, men opstanden blev slået ned hver gang. Med 1952-revolutionen kom de første jordreformer, afløst af militærkup, indtil de demokratiske valg fandt sted. Alligevel forblev magten i hænderne på en lille elite, som omfordelte statens indtægter indbyrdes, militæret var overklassens forlængede arm. Demokratiet var eksklusivt; retten til at stemme var forbeholdt dem, som talte og skrev spansk, først i 1956 fik kvinder og indianere stemmeret. Indianske mænd gjorde militærtjeneste, men kunne ikke avancere til at blive officerer; de traditionelle indianske klædedragter var forbudt på højere læreanstalter og universiteter, ligesom traditionel medicin og musik.

Efterslæbet fra de koloniale ideologier bevirker, at udviklingen i samfundet sker i takt med, at indianerne assimileres, og en hvidvaskning af de indianske værdier finder sted. I Bolivia findes der en række uskrevne koder og raceopdelte sociale klasser, baseret på indiansk tilhørsforhold. Gennem århundreder har borgerskabet stræbt efter vestlige normer, magten følger en opadgående spiral, hvor det at være indianer på landet er længst nede i hierarkiet. Klassesamfundet består groft skitseret af fire samfundsgrupper; 'indios' – bønder og oprindelige folk fra landet, som opretholder deres traditionelle livsstil, 'cholos' – indianere, som arbejder i

Quechua og aymaraindianere, som udfører et offerritual til Moder Jord.

Antropologen på projektarbejde blandt guaranifolket i Isoso.

byen som markedskvinder, tjenestefolk, 'mestizoer' – indianere, som tillægger sig vestlig påklædning og livsstil, samt en betegnelse børn af blandede spanske/europæiske ægteskaber blev kaldt for: 'Blancos' – eliten, der eksempelvis rejser til Miami på ferie. Det at være hvid og vestlig i påklædning, sprog og tro blev samfundets mål.

Indianerne har organiseret sig og indgået internationale alliancer op gennem 90'erne, som pressede nationalstaterne til at give de oprindelige folk territorierettigheder, men på trods af den øgede politiske anerkendelse af de indianske folk blev den etniske underorden ikke ændret i samfundsordenen.

Antikoloniseringsprojekt

Regeringen har gennemført interkulturelle reformer inden for uddannelse, sundhed, jord, retssystemet; indianernes gamle religion er indført i skolen, sammen med katolicismen, der undervises på indianske sprog og spansk i skolerne,

hospitalet, og traditionelle medicinmænd samarbejder, ligesom dommere og traditionelle øvrigheds personer. Oprindelige folks rettigheder er indført i loven, store private olieselskaber er nationaliseret, og levestandarden er øget blandt landets fattigste. En række populistiske tiltag, som skolecheck, gratis sundhedstjek til børn og gravide og ældrecheck finansieres via en delvis nationalisering af naturressourcerne. Bolivia er et af de fattigste lande i Sydamerika, men den ekstreme fattigdom er faldet med 10 procent, i dag er kun halvdelen af landets befolkning fattige, 15 procent lever stadig for under 1 USD pr. dag og 2 procent under 2 USD pr. dag. Indtil Evos magtovertagelse ejede 5 procent af befolkningen 70 procent af jorden. Da Evo vandt valget i 2005 var det med løfter om bedre vilkår for de fattige.

Den indenrigspolitiske linje ligger tæt op af den udenrigspolitiske linje, Evo fører en venstredrejet regeringspolitik, imod den vestlige

imperialisme og tager afstand til USA samt til internationale organisationers og virksomheders indblanding i Bolivia. Blandt andet er Verdensbanken smidt ud af landet.

Inkaernes profetier

Den cirkulære tidsopfattelse ligger til grund for det andinske verdenssyn. Ifølge de gamle inkaprofetier bliver verden vendt på hovedet hver 500 år. Da den sidste inka, Tupac Amaru, blev henrettet i 1572, begyndte en ny tidsperiode, 'Pachacuti', for quechuaindianerne. 'Pacha' betyder jord/rum på quechua og 'cuti' transformering, tidens tilbagevenden. Ifølge profetien varer perioden 500 år, inden verden restaurerer sig, og en ny tid starter. Inkaen Pachacuti herskede fra 1438-71, efter hans død startede en borgerkrig mellem halvbrødrene Huascar og Atahualpa. Den politiske splittelse gjorde det lettere for de spanske conquistadores at erobre inkariget.

Den 21. januar 2006, dagen inden den officielle indvielse som

Hushold blandt guaranifolket i Chaco, indianerne lever af en subsistensøkonomi; jagt, fiskeri, afgrøder kombineret med sæsonarbejde i byerne. De laver mad over bål og har endnu ikke strøm, tv eller mobiltelefoner.

De indianske organisationer til socialt klimatopmod sammenbruddet på klimatopmødet i København.

præsident, besøgte Evo det præcolombianske tempel Tiahuanaco, som ligger i 4000 meters højde ved Titicacasøen. Det var koldt, alligevel var ca. 40.000 indianerne mødt op og en række udenlandske ambassadører, Rigoberta Menchu, Hugo Chaves fra Venezuela med flere for at hylde Evo som deres spirituelle leder. De gamle medicinmænd overrakte ham scepter og poncho, som han symbolsk tog på, mens kohornerne gjaldede. Indianerne var kommet til magten.

“Dagen er Pachakuti – det er starten på enden for kapitalismen, en ny tid”, sagde Evo i sin tale og understregede derved forholdet til de gamle indianske myter og helte fra de andinske fortællinger. Den nye politik implementeres gennem en italesættelse af forandringerne, hvor Evo forsøger at konstruere en fælles indiansk identitet, som bygger på de gamle indianske myter. De fattige indianere spejler sig selv i præsidentens indianske identitet, en fattig indiansk

bonde som dem selv. Ved at sammenligne sig med de gamle revolutionshelte slår Evo på de andinske værdier i sit politiske projekt og skaber en andinsk utopi, hvor fortid, nutid og nytid smeltes sammen. De historiske fortællinger romantiserer den præcolumbianske tid med det formål at genskabe en fælles etnisk identitet. Præsidenten understreger tilknytningen til myterne gennem symboliske handlinger; Bolivia opsendte i 2013 en kommunikationssatellit fra Kina, finansieret af Venezuela, for bedre at kunne undgå USA overvågningssystemer. Satellitten er opkaldt efter den indianske oprørshelt Tupac Katari.

Evos udfordringer

Evos korstog mod de koloniale værdier udfordres, hans magtovertagelse red på en bølge af de folkelige mobiliseringer, hvor den store fattige majoritet og de oprindelige folks organisationer deltog aktivt, men regeringens utilstrækkelighed til at aflæse de sam-

me sociale bevægelser samt højrefløjens modstand har i dag skabt en dyb politisk krise i landet.

For det første har indianernes manglende inklusion i staten medført et demokratisk underskud, mange indianere kan ikke aflæse staten og har brug for oplæring i civile rettigheder og demokratiforståelse. Desuden anerkender Evo ikke Bolivias komplekse etniske strukturer, landets nye historiefortælling bygger på en fælles oprindelse, baseret på de andinske myter, men det udelukker den indianske befolkning i lavlandet, samt de befolkningsgrupper der ikke er af indiansk afstamning. For det tredje er Evo klemmt mellem gennemførelse af rettigheder og udvindingindustrien. I 2011 godkendte han et stort vejprojekt, som går gennem et fredet område Territorio Indígena Isiboro-Secure, TIPNIS, uden først at konsultere de oprindelige folkeslag i området. Det på trods af Bolivia har ratificeret ILO's konvention 169, og den nye grundlov er revideret, så op-

møde i Bolivia. Evo vises på storskærmen på scenen. I protest havn, arrangerede Evo sit alternative klimatopmøde.

rindelige folk har ret til at blive konsulteret, før nye projekter gennemføres i deres territorier. I hele Latinamerika gennemføres olie og mineprojekter oftest uden konsultation med lokalbefolkningen, uden en konkret vurdering af de miljømæssige og sociale konsekvenser. Udvindingsindustriens overtrædelser af loven medfører store protester fra de oprindelige folk, der kræver deres rettigheder overholdt. Planerne om vejbyggeriet i TIPNIS førte til protester fra de indianske organisationer, som blev slået brutalt ned af politiet, ikke fjernt fra de tidligere diktators ageren. Vicepræsidenten udtalte i forbindelse med de indianske protester mod vejbyggeriet, "at enhver revolution medfører en modrevolution".

Der skal mere end et offerritual i præsidentpaladset til at skabe lige vilkår for alle i det omfattende politiske projekt. De oprindelige folk bruger deres etniske markører som forsvar, så hvid bliver den nye etniske anden. Den hvide elite er

flyttet til lavlandet, hvor de modarbejder statsbureaukratiet og kræver autonomi. Polariseringen fører til en øget racisme, i lavlandet overfalder 'los collas', folk fra højlandet, i højlandet overfalder 'las campas', folk fra lavlandet. Polariseringen omkring TIPNIS medførte social uro og splittelse i de indianske organisationer, de samme allierede partnere, som præsidenten høstede sine stemmer hos blot 3 år før. Højrefløjten har

blandet sig med TIPNIS-demonstrationerne, regeringen kuppede de vigtigste af de oprindelige folks politiske organisationer i høj- og lavland for at indsætte nye ledere, der støtter forandringsprocessen. Debatten mellem parterne er kategorisk og ophedet, man er enten for eller imod Evos socialistiske projekt.

Fremtiden for Evo

Den 12. oktober 2014 var der valg. Datoen er symbolsk valgt; i 1492 stødte Columbus på land første gang den 12. oktober, med den spanske kolonisering som følgesvend. Evo vandt valget for tredje gang i træk med over 61 procent af stemmerne og bliver siddende til 2020. Han er dermed den længst siddende præsident i Bolivia. Evo har med sit projekt formået at vende verden på hovedet og starte en ny tidsperiode, som de gamle inkaprotetier og sagnet om Pachacuti lyder. De indianske organisationer i TIPNIS stillede op med partiet

Verde sammen med Evos tidligere minister for jordanliggender, men både de og højrefløjten tabte stort. Befolkningen valgte at stemme på Evo for at sikre, at forandringsprocessen forsætter. Bolivias kamp mod de gamle værdier fra kolonitiden har skabt store forandringer. Verdensbanken roser Evos økonomiske politik. Med den delvise nationalisering af olie- og gasforekomsterne har staten sikret en omfordeling af indtægterne, formindsket den sociale ulighed og skabt vækst. Evos ikonsstatus dyrkes af indianere i hele Sydamerika. De koloniale ideologier har altid været taget for givet, for første gang udfordres de og er til diskussion, samtidig med de traditionelle indianske værdier værdsættes. ■

Forslag til videre læsning:

Søren Hvalkof: 1997: *Hvor bor de vilde?* i Tidsskriftet *Antropologi*. Kbh. Nr. 35-36. S. 101-117

Ulla Stilling Pedersen: 2012: www.moesmus.dk/bolivia/tingholder/evo-morales

ANNIE OEHLERICH DE ZURITA ER ANTHROPOLOG OG BOLIVIAEKSPERT. HUN HAR ARBEJDET I BOLIVIA OVER 15 ÅR SOM RÅDGIVER FOR DE INDIANSKE ORGANISATIONER, FOR IBIS OG DEN DANSKE AMBASSADE. HUN ARBEJDER DESUDEN SOM KONSULENT FOR MOESGÅRD MUSEUM OG HAR VÆRET ANSAT SOM EKSTERN LEKTOR PÅ AARHUS UNIVERSITET.

alle fotos af forfatteren

KOLONIALISME OG FORSONING DANSK-GRØNLANDSKE RELATIONER I EN SELVSTYRETID

af KIRSTEN THISTED

Det grønlandske selvstyre har nedsat en forsoningskommission. Hvad står der i kommissoriet, hvad er baggrunden for en sådan kommission, og hvorfor er følelserne delte, ikke kun i Danmark, men også i Grønland? Hvordan undgår man, at danskerne endnu engang får ansvar, mens grønlænderne står tilbage med mindreværd og skam?

I henhold til koalitionsaftalen mellem partierne i den nuværende grønlandske regering, som tiltrådte efter valget i marts 2013, skal der iværksættes en handlingsplan for forsoning vedrørende kolonitiden. Der er nedsat en kommission, som er sat på den grønlandske finanslov med 2,4 millioner kroner om året i de næste fire år. Kommissionen har allerede givet anledning til en del debat i de

grønlandske medier, og der er langt fra opbakning fra alle kredse i Grønland. Dels er det temmelig uklart, hvad kommissionen rent faktisk skal lave, samt ikke mindst hvordan den skal udføre sit arbejde, dels er der mange, der mener, at en sådan kommission måske snarere gør skade end gavn.

Lanceringen af den kommende kommission er foregået under anvendelse af en retorik om forskelli-

ge "befolkningsgrupper" i det grønlandske samfund. Det har fået mange til at spørge, om Naalakkersuisut (den grønlandske regering) ønsker etnicitet genindført som en skelkende faktor i samfundet. Hvordan ønsker man i givet fald

ordet 'grønlænder' (kalaaleq) defineret. Skal det være lig med inuk/inuit? Og hvor meget ikke-inuit må man i givet fald være for stadig at kvalificere?

Oppositionen mere end antyder, at regeringen bruger kommissionen til at fjerne fokus fra andre nok så samfundsrelevante diskussioner, som eksempelvis principper for udvinding af ikke-fornybare resurser og den også i de danske medi-

Aleqa Hammond og Helle Thorning-Schmidt. Foto: Jens Nørgaard Larsen.

er meget debatterede ophævelse af nul-tolerancen over for uran.

Normalt forventer man, at en forsoning skal have mindst to deltagere: nemlig de tidligere modstandere i den konflikt, som har gjort forsoning nødvendig. På rigsmødet i august 2013 understregede Helle Thorning-Schmidt imidlertid, at en sådan proces ikke er et dansk behov, men at regeringen har fuld respekt for, at det er en diskussion, der optager det grønlandske folk.

Det er jo en ganske interessant udmelding. Hvis det accepteres, at der er et legitimt grønlandsk behov, burde vel deraf følge, at der også er et dansk behov, i og med at en relation som bekendt har flere parter. Fra grønlandsk side har man beklaget det danske standpunkt.

Et grønlandsk anliggende
Samtidig tyder formuleringerne i

den grønlandske koalitionsaftale på, at man også fra grønlandsk side lægger vægt på, at kommissionen først og fremmest er et grønlandsk initiativ. Forsoningsprocessen må sættes i gang, for at befolkningen i Grønland kan komme overens med den koloniale fortid 'og lægge den bag sig' (Nunatta nunasiaataasimanera qaangerniarlugu), står der i den grønlandske version af teksten. Det er i den danske udgave blevet til, at der skal 'lægges afstand' til den koloniale fortid. Hvor den grønlandske ordlyd således indikerer en form for erkendelses- og måske ligefrem renselsesproces, har den danske associationer til moralsk indignation og opgør.

At begge fortolkninger fremtellig er i spil, fremgik af landstyreformand Aleqa Hammonds nytårstale 2014, hvor et langt af-

snit handlede om forsoning. Her er det igen det interne opgør; der er i fokus: "Jeg vil vove at påstå, at der er i krydsfeltet mellem vor historie og forholdene mellem vore befolkningsgrupper findes nogle af de største tabuer i vort land i dag. Vi er nødt til at bryde disse tabuer for at forlige os med tingenes tilstande og styrke erkendelsen af sammenhængene. Vi skal også være klar til at ændre på tingenes tilstande, hvis der kommer uhenigtsmæssige forhold frem."

Siden er der formuleret et kommissorium, hvor det hedder: "Kommissionen skal igangsætte aktiviteter der skal afdække kultur- og samfundsmæssige udfordringer i samfundet der afstedkommer spændingsforhold, som følge af den koloniale arv."

Selv om det ikke står der direkte, synes forudsætningen at være,

at kolonitidens følgerikninger ale-
ne er af negativ karakter, eftersom
der tales om "udfordringer", og
den nuværende relation karakteri-
seres som et "spændingsforhold".
Ligeledes begrundes kommissio-
nens nedsættelse med, at en åben
diskussion af fortiden vil være "til
gavn for den enkeltes og det grøn-
landske folks selvbevidsthed". På
grønlandsk bruges her glosen "im-
minnut ataqqinneq", som sædvan-
ligvis oversættes til 'selvrespekt'.
Teksten implicerer, at en sådan selv-
respekt for nuværende mangler.

Traumer og ansvar

Kommissoriet har således klar hen-
visning til de 'koloniale traumer',
der så ofte er talt om i den offent-
lige debat, og som tilbage i 1970'er-
ne og 80'erne fandt et stærkt sym-
bol i den havaredede kajak: En kajak
med bunden i vejret var et sikkert
tegn på død i det gamle fangersam-
fund. Man tolkede de mange ung-
domsselv-mord som et tegn på en
hel kulturs sammenbrud, hvilket
henførtes til kolonitiden og den
påførte danske kultur. Ligeledes er
sidenhen misbrugsproblemer og
omsorgssvigt ofte sat i forbindelse
med kolonitiden og/eller voldsomme
samfundsændringer.

Tavshed er kendt som et stort
problem i Grønland. Kulturelle nor-
mer har gjort det svært at tale om
følelser og problemer. Fra samfun-
dets side har der gennem de sidste
tiår været gjort en stor indsats for
at bryde tavsheden og lære ikke
mindst de unge at tale ud om tin-
gene. En tilsvarende åbenhed om-
kring post-koloniale problematik-
ker synes at ligge lige for, og tid ef-
ter anden har man talt om, at der
burde foranstalles offentlige mø-
der, hvor folk kunne komme frem
med deres personlige historier og

oplevelser. I kommissoriet ser man
denne tanke afspejlet ved formulere-
ningen om, at der skal herske re-
spekt for "borgernes forskellige
erindringer og opfattelser af begi-
venheder, historiske handlinger og
beslutninger igennem tiden". Bag
formuleringen ligger en erkendelse
af, at den historiske 'sandhed' ikke
kan afgøres ved én stemme, og at
skrevne dokumenter af den slags,
som sædvanligvis lægges til grund
for videnskabelige 'udredninger',
hverken giver adgang til den enkel-
tes personlige erfaring eller til de
grupper, som ikke selv førte pennen.

Samtidig har der imidlertid ind-
fundet sig en vis træthed over for
retorikken omkring koloniasator og
koloniseret, fordi det er så svært at
komme ud over, at koloniasatoren
står som historiens subjekt, mens
den koloniserede indtager positio-
nen som dens passive objekt. Ikke
mindst mange unge grønlandere
havde derfor hellere set energien
koncentreret om udformningen af
en grønlandsk grundlov. Den dis-
kussion handler nemlig om, hvilket
samfund man gerne vil være: No-
get man selv har indflydelse på, i
modsatning til fortiden, som jo nu
engang repræsenterer en tid, der
er gået. Det modsatte argument
går naturligvis ud på, at fortiden bli-
ver ved med at være aktiv, så længe
man ikke gør åbent op med den.

Man har naturligvis også været
opmærksom på problematikken
omkring den uhensigtsmæssige of-
ferrolle, da kommissoriet formulere-
des. Der lægges derfor op til, at
det skal handle om selv at tage an-
svar, ikke at lægge det over på an-
dre: "Målet for kommissionens ar-
bejde er at skabe dialog og indblik
omkring den socio-historiske ud-
vikling i Grønland, således at man
som samfund tager ved lære af

konsekvenserne omkring egne
handling for derigennem at skabe
bedre rammer for fremtiden."

Man bemærker sig her formulere-
ningen "egne handlinger". En af de
ting, man længe har ønsket meget
bedre belyst, er grønlandernes
egen indflydelse på de politiske
processer gennem tid. Hvor stor
en indflydelse havde grønlander-
nes egne råd, og hvordan forholdt
man sig der? Hvad mente den 'me-
nige' grønlander? Faktisk er der
masser af kilder til belysning af dis-
se emner. Med formuleringer som
den ovenstående åbnes der op for
iværksættelsen af en sådan under-
søgelse, med udgangspunkt i den
grønlandske synsvinkel.

Koloni eller ej

Samtidig har der været rejst kritik
mod den ensidigt negative opfattel-
se af kolonialismen. Hvorfor er der
ingen fokus på de positive virknin-
ger? Denne debat har også været
kørt via de danske medier. Især har
lektor ved Grønlands Universitet
Thorikild Kjærgaard påtaget sig at
minde grønlanderne om, hvordan
danskerne bragte oplysning, sund-
hed og kristendom til Grønland –
noget de alt sammen nødig ville ha-
ve undværet, ser man på forholde-
ne inden koloniasationen. I øvrigt
mener Kjærgaard slet ikke, at
Grønland var en koloni, for grøn-
lænderne blev ikke behandlet som
de sorte slaver i Dansk Vestindien,
men derimod fra første færd som
'landsmænd'.

Det første er indiskutabelt sandt.
Det andet kan i høj grad diskuteres.
Grønlanderne var inkluderet i ri-
get – men ligeværdige landsmænd
var de hverken i 1700-, 1800- eller
1900-tallet. Man kan læse korre-
spondancen mellem styrelsen i
Danmark og embedsmændene i

Et langt afsnit i landsstyreformand Aleqa Hammonds nytårstale i år handlede om forsoning. Foto: KNR

Grønland eller officielle taler og forord eller private breve om dagliglivet i Grønland eller etnografiske og historiske fremstillinger eller skønlitteratur. Uanset hvor man vender blikket hen, kommer man til det samme resultat: Grønlandere var muligvis nok medborgere, men de var medborgere med en forskel. Der var trukket en endog meget synlig linje mellem grønlandere og danskere, de intime relationer mellem parterne uanset. Læser man de grønlandske kilder, fremgår det, at grønlanderne følte, det var danskerne, der var mest ivrigt optagede af at opretholde grænsen. Det blev især tydeligt dér, hvor den var mest i fare for at blive udvisket: i relationen til de uddannede grønlandere.

Er man stadig i tvivl om, hvorvidt grønlanderne havde status som ligeværdige medborgere, kan man overveje det faktum, at de var under anden lov og ret end danske borgere. Selv i forbindelse med moderniseringen af Grønland efter krigen endte man med at udvikle en helt særlig ramme for lov og dom og straf i Grønland.

Grønlanderne skulle fastholdes på det "særligt grønlandske". Resultatet var en fortsat politik baseret på forskel, snarere end lighed mellem danske og grønlandske borgere, som bragtes med ind i rigsfællesskabet fra kolonitiden.

Man kan godt kaste sig ud i en lang diskussion, om Grønland egentlig havde status som koloni eller snarere som 'biland' – nogen større forskel gør det næppe. Alle talte om Grønland som en koloni, også det officielle Danmark. Meget væsentligere er det at blive opmærksom på, hvad vi i dag bruger diskussionen til. Koloni eller ikke-koloni er også en strategisk position, både fra de (muligvis) koloniseredes side og de (muligvis) koloniserendes side. Et land som Thailand henter stor stolthed i det faktum, at landet aldrig var direkte koloniseret.

'Krypto-kolonialisme' har Michael Herzfeld kaldt den form for kolonialisme, hvor mangt og meget godt nok ligner, ikke mindst fordi landet indgår i en underordnet relation, hvor de overordnede parter nok anerkender, at det pågældende

land engang har haft sin storhedstid. Som Grækenland, der anses for 'demokratiets vugge', men ikke nyder så stor status nu og her. Eller Island, der i en nordisk sammenhæng står i præcis den samme position. Krypto-kolonialisme er en defensiv term. "Vi var aldrig koloniserede!" lyder det forarget, hvis man tolker Island ind i en postkolonial sammenhæng.

"Selvfølgelig var vi koloniserede!" lyder det derimod fra grønlanderne nu. Men man kan sagtens tænke sig den sammenhæng, hvor det engang ud i fremtiden vil give mere mening at indtage det islandske standpunkt. De fleste grønlandere er villige til at 'gradbøje' kolonisme-begrebet og medgive, at man måske var kolonialiseret på en særlig måde. Man er som sagt opmærksom på, at den koloniale offerrolle ikke er den mest velgennede position til at fremme Selvstyret som en ligeværdig partner, hverken i rigsfællesskabet eller på den globale scene, men at der må nye og langt mere assertive fortællinger til. Forskellige udgaver af Branding Greenland er én måde at gøre det på. Et eftersyn af egen handlekraft og medansvar for historien er en anden.

Skyld og skam

Tanken om en dansk-grønlandsk forsoningsproces søsattes i slutningen af 1990'erne af psykiateren Fatuma Ali, som i en længere årrække arbejdede i Grønland. I 2004 afholdtes det første seminar, hvor en gruppe på 18 personer til-

Dokumentaren *Hjemløs* af Ditte Haarløv Johnsen er en portrætfilm af tre hjemløse grønlandere i København. Foto fra filmen.

bragte en uge i Toscana. Allerede dengang mødte tanken stærk kritik, både fra dansk og grønlandsk side, og det hele løb ud i sandet. Når ideen dukker op igen netop nu, kan man vælge at se det som et resultat af Selvstyrets indførelse: Et ønske om at gøre rent bord og komme videre. Samtidig er kommissionen imidlertid blevet til som en del af et indenrigspolitisk opgør, hvor der i den nye regering gribes tilbage til en etnisk retorik, som ellers var under udfasning under den forrige regering. Etnicitet var stærkt i spil under valgkampen og muligvis en af årsagerne til, at magten skiftede.

Man må således konstatere, at etnicitet fortsat spiller en stærk rolle i den grønlandske befolkning. Sagen er bare, at det er meget svært at skelne skarpt mellem grønlandere og danskere. Når Aleqa Hammond i sin nytårstale skelner mellem grønlandere og "andre, der har valgt at bosætte sig her, og som lever side om side med os", ser hun bort fra, at de såkaldte 'andre' jo netop ikke lever adskilt, men i mange tilfælde er en meget intim del af 'os' – nemlig far og mor, søster og bror.

Forestillingen om en 'ægte grønlandskhed' løber som en understrøm i næsten enhver tale om Grønland og grønlandere. Selv om det for en nærmere betragtning ikke giver mening, opereres der med et kontinuum, hvor man i den ene ende finder den 'rene' grønlander, i den anden den ditto dansker. En person kan så befinde sig et eller andet sted imellem de to yderpunkter, alt efter beherskelse af sprog, 'kultur', bosted, livssyn osv. En masse ellers uforståelige udsagn får mening, hvis man anskuer dem ud fra den synsvinkel.

Eksempel: En repræsentant for Fristaden Christiania giver en gruppe forskere en guidet tur. Han fortæller, at Stjerneskipet, som er et centrum for hjemløse grønlandere, er et sted, hvor grønlanderne kan føle sig hjemme i Danmark. En af deltagerne påpeger, at der jo også bor grønlandere andre steder på området. "Ja, men de er næsten danskere!" lyder svaret.

Ideen om de 'ægte grønlandere' er altid koblet op på kolonitiden. Helt ægte var man inden koloniseringen, jo mere koloniseret, jo mindre 'ægte'.

Tag en film som dokumentaren *Hjemløs* (Ditte Haarløv Johnsen, 2010). Filmen åbnes med et skilt med teksten: "Denne film følger tre hjemløse i København. De er alle fra den tidligere danske koloni Grønland." Selv om det aldrig siges direkte, sætter denne oplysning rammen for vores fortolkning, sådan at vi sætter al den ulykke, vi præsenteres for i det følgende, i forbindelse med koloniseringen. Billederne, som følger umiddelbart efter skiltet, hjælper os på vej: Først en sekvens fra storbyen med den travle Langebro, så et hul i et hegn med en indgang til en forladt bygning og derpå scener fra de hjemløses bosted, skjult neden under det officielle København. Der laves mad over et gasblus med en gammeldags lygte som eneste lyskilde, bagefter spises maden med en ske. Det hele har klare associationer til jordhytte og spæklampe, og når vi siden ser en af personerne som den naturligste ting brække sig ud over sove- og spiseplads, aktiveres hele den væmmelse, som så ofte greb missionærer og besøgende i kolonialismens første faser.

Filmen er et glimrende eksempel på, hvordan der skabes en kæde af betydning, således at den hjemløse grønlander bliver synonym med 'grønlander', som behæftes med hele dette inventar af ukontrollerede følelser, tragedie, selvmord, misbrug og sorg. Styrken og den tilsyneladende uomgængelighed i dette tankekompleks ligger netop i, at intet af det behøves at siges direkte. Det underforståede udsagn er, at Danmark som kolonimagt har revet disse mennesker ud af deres egen kultur, efterladende dem i en næsten håbløs kamp for at klare sig i en verden, de slet ikke magter.

Dømt til at føle stolthed udelukkende på vegne af noget, der var engang, men som ikke har formået at finde plads i en nutidig kontekst. Den grundlæggende følelse, som rammer den enkelte, bliver derfor skam – uanset at det på ingen måde er ens egen skyld og i øvrigt ikke har noget med en selv at gøre. Det er bare næsten umuligt ikke i en eller anden grad at tage det på sig, ikke mindst fordi den grundlæggende tankegang samtidig er så indlejret også i den grønlandske forståelsesramme.

Det er derfor, man så ofte hører grønlændere tale om skam, både den skam, de føler, og den skam, de hævder ikke at føle, men som de alligevel ved, at de forventes at føle og derfor føler sig nødsaget til at tage afstand fra. "Jeg har aldrig skammet mig over at være grønlænder!" siger grønlænderen – og opnår derved blot endnu engang at understrege sammenkædningen mellem grønlænder og skam.

I en fremragende artikel, som introducerer den såkaldte 'affektteori' på relationen Danmark-Grønland, argumenterer Katrine Klada-kis for, at danske fremstillinger altid orkestreres på en sådan måde, at danskerne ved at tage skammen på sig bliver endnu mere værdige, end de var i forvejen, mens skammen bliver ved med at klistre til det grønlandske subjekt og til den grønlandske politiske kultur. Det grønlandske subjekt synes så overassocieret med skam, at det at tage skammen på sig og mobilisere den til noget positivt transformerende simpelt hen ikke synes muligt.

Spørgsmålet er imidlertid, om det rent faktisk er skam, danskerne tager på sig i de fremstillinger, Klada-kis analyserer, eller om der snarere er tale om, at de påtager sig et vist an-

svar for det passerede – helt i tråd med den koloniale narrativ, hvor det jo netop var danskerne, der havde ansvaret for udviklingen i Grønland. Den, som påtager sig ansvar, forbliver i en overskudsposition, mens den, som skammer sig, let efterlades med skammen. Også set ud fra en affektteoretisk optik vil der således være en pointe i, at grønlænderne selv påtager sig en del af ansvaret for den historiske proces.

Forsøg på en konklusion

Debatten om kolonialisme og forsoning nærmest råber på nye vinkler, som kan forhindre, at der blot bliver tale om en gentagelse af 1970'ernes antiimperiale opgør – som vi jo i dag må konstatere ikke formåede nogen gennemgribende afmontering af kolonitidens tanke-sæt. Lige så klart er det, at en sådan afmontering må til, hvis der for alvor skal blive tale om en fornyet relation mellem Danmark og Grønland, bygget på partnerskab og ligeværdighed, sådan som det stadfæstes i selvstyreloven. Helt afgørende er det imidlertid, at forsoningskommissionen afklarer sit eget grundlag, så man undgår at det samme gamle tankegods sniger sig med som del af kommissionens egne forudsætninger.

Det er i den forbindelse værd nøje at overveje grænsedragningen mellem 'os' og 'dem'. Bør den skarpe opdeling af befolkningen i adskilte etniske identiteter være undersøgelsens forudsætning – eller burde den snarere være del af dens genstand? Det vil være en af kommissionens helt centrale opgaver at vise vejen, så man får brudt den asymmetriske magtrelation, hvor danskerne får ansvar, mens grønlænderne står tilbage med mindreværd og skam.

Der er en klar pointe i, at Grønland ønsker at tage initiativet og sidde for bordenden i denne proces. At Danmark ganske holder sig udenfor er på den anden side uholdbart, omfanget af de aktuelle relationer og den daglige interaktion mellem parterne taget i betragtning. Man kan tænke, at denne kommission muligvis ligesom de forrige initiativer ender med at løbe ud i sandet. Men man kan også vælge at håbe på, at den faktisk kommer op med noget nyt og – for alle parter – udfordrende. ■

Denne artikel er en forkortet version af en artikel i Tidsskriftet Grønland 3/2014.

Forslag til videre læsning:

Katrine Klada-kis: "Grønlandsk Skam – Dansk Skam. Skammens Strategier i Danske Fremstillinger af Grønland". I: Maja Bissenbakker Frederiksen og Michael Nebeling Petersen: I Affekt. Skam, frygt og jubel som analysestrategi. Varia nr. 9. Center for Kønforskning, INSS, Københavns Universitet 2012, s. 31-43.

Gremaud, Ann-Sofie Nielsen: Krypto-koloniale Landskaber. Tid, sted og rum i billeder af islandsk landskab 1874-2011. Ph.D. afhandling, Det humanistiske Fakultet, Københavns Universitet 2012.

Herzfeld, Michael: "The Absent Presence. Discourses of Crypto-Colonialism". South Atlantic Quarterly 101, 2002: 899-926.

KIRSTEN THISTED ER LEKTOR VED INSTITUT FOR TVÆRKULTURELLE OG REGIONALE STUDIER PÅ KØBENHAVNS UNIVERSITET. HUN STÅR I SPIDSEN FOR ET FORSKNINGS-PROJEKT OM IDENTITETSFORHANDLINGER I NORDATLANTEN I LYSET PÅ SENERE ÅRS SELVSTÆNDIGHEDSPROCESSER, KLIMAFOR-ANDRINGER OG GLOBALISERING.

KRAVET FRA CARIBIEN ET HISTORISK BLIK PÅ CARICOMS ERSTATNINGSKRAV

Den caribiske samarbejdsorganisation Caricom har udfordret en række europæiske regeringer med sine krav om erstatning for følgevirkningerne af slaveri, slavehandel og kolonialisme. Denne artikel sætter kravene ind i en historisk ramme ved at se på tidligere krav om erstatning for samme historiske uretfærdigheder.

af *ASTRID NONBO ANDERSEN*

I juli 2013 annoncerede Caricom – Det Caribiske Fællesskab og Fællesmarked, en mellemstatslig organisation, der svarer til EF - at man havde tænkt sig at slæbe Storbritannien, Frankrig og Holland for den internationale domstol i Haag. Det må have givet en del embedsmænd i flere vesteuropæiske udenrigsministerier morgenkaffen galt i halsen. Anklagerne gik nemlig på følgevirkningerne af slaveri og kolonialisme i Caribien. Senere blev en række andre lande tilføjet, herunder Sverige, Norge og Danmark.

Kravene om erstatning for slaveri og slavehandel er ikke i sig selv nye, men de er oftest blevet fremført af mindre græsrodsbevægelser. De vesteuropæiske regeringer har derfor tidligere kunnet undslå sig ved at henvise til, at der ikke var tale om officielle krav, men blot tilfældige rabiate holdninger fra yderligtgående grupper. At det er regeringsledere fra 15 caribiske stater, der nu har stillet sig bag, gør det imidlertid noget vanskeligere for de vesteuropæiske regeringer at ignorere kravene. Desuden an-

noncerede Caricom i juli 2013, at man havde allieret sig med det ansete britiske advokatfirma Leigh Day, som kort tid forinden havde vundet en sag om en anden historisk forbrydelse fra kolonitiden: I juni 2013 vandt kenyanske Mau Mau veteraner med Leigh Day i ryggen en opsigtsvækkende sag, som betød, at den britiske regering accepterede at udbetale i alt 20 millioner pund til de 5.228 kenyanere, der i 1950'erne blev udsat for britisk tortur under Mau Mau oprøret i Kenya.

THE TWO PLATFORMS

Every **RADICAL** in Congress **VOTED** for **NEGRO SUFFRAGE**. Every **RADICAL** in the Pennsylvania Senate **VOTED** for **NEGRO SUFFRAGE**. **STEVENS, FORNEY & CAMERON** are for **NEGRO SUFFRAGE**; they are all Candidates for the **UNITED STATES SENATE** **NO RADICAL NEWSPAPER OPPOSES NEGRO SUFFRAGE** **GEARY** said in a Speech, at Harrisburg, 11th of August, 1866—" **THERE CAN BE NO POSSIBLE OBJECTION TO NEGRO SUFFRAGE.**"

CLYMER'S
Platform is for the White Man.

GEARY'S
Platform is for the Negro.

READ THE PLATFORMS

CONGRESS says, **THE NEGRO MUST BE ALLOWED TO VOTE, OR THE STATES BE PUNISHED.**

[POST THIS UP.]

"The Two platforms". En plakat, der indgik i en racistisk motiveret kampagne fra 1866, som kritiserede radikale republikanske kongresmedlemmers forslag om stemmeret til sorte. Foto: Wikimedia.

Allerede få uger efter denne dom annoncerede Caricom, at man havde indgået aftale med Leigh Day om også at repræsentere Caricom i et nyt sagsanlæg. At Leigh Day har sagt ja til opgaven, styrker seriositeten i Caricoms erstatningsplan. Som Caricoms formand, Raphael Gonsalves, som er statsminister i St. Vincent og Grenadinerne, i efteråret 2013 udtrykte det: "This is a serious conversation to see what is the legacy (...) I'm not a little boy holding up a placard. I'm the Prime Minister of an

independent country'.

Caricoms erstatningskrav har vakt en del opsigt rundt omkring i verdenspressen. Også herhjemme har spørgsmålet om, hvorvidt det giver mening at yde erstatning for fortidens forbrydelser eller ej, sat sindene i kog. Mange har i disse diskussioner påpeget, at kravene kommer alt for sent. Der er imidlertid to ting, man skal lægge mærke til i den ti punkts handlingsplan, Caricom fremlagde i marts 2014. For det første, at det er følgevirkningerne af slaveri og

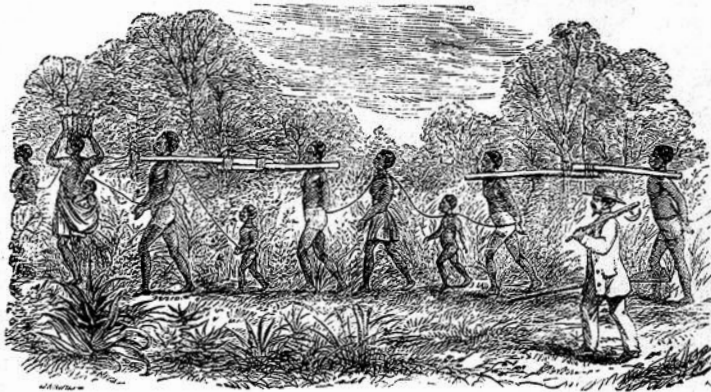
kolonialisme, der diskuteres, og ikke de historiske uretfærdigheder i sig selv. For det andet, at man i Caricom, såvel som i andre dele af den postkoloniale verden, mener, at kravene på erstatning for historiske forbrydelser og deres følgevirkninger stadig er legitime, fordi det først er nu, at det overhovedet er muligt at tage sagen op. Diskussionerne om erstatning for slaveri i den nye verden er næsten lige så gamle som slaveriet selv. Det er den diskussion, det skal handle om her.

Kompensation til slaveejere, ikke slaver

Da slaveriet efterhånden blev afskaffet i de europæiske kolonier i det 19 århundrede modtog slaveejere i de fleste tilfælde en kompensation. Det skete ud fra det rationale, at "ligeså vel som slaverne havde krav på frihed, så havde deres ejere krav på ikke at blive ruineret", som det blev udtrykt af den franske statsteoretiker Alexis de Tocqueville (1805-1859), der var medlem af den franske parlamentariske kommission for afskaffelse af slaveriet. Der var dog enkelte, der allerede tidligere havde argumenteret for, at slaveriet knægtede menneskets naturlige rettigheder, og at det derfor var slaverne og ikke deres ejere, der havde krav på kompensation. Det argu-

ment fandt man blandt andet hos franske abolitionister som Abbé Gregoire (1750-1831) og Victor Schoelcher (1804-1893), der begge argumenterede for, at staten havde en moralsk pligt til at kompensere de tidligere slaver på en sådan måde, at de fik mulighed for at føre den type liv, de ville kunne have ført, hvis de ikke var blevet holdt som slaver. Den amerikanske abolitionist Thaddeus Stevens (1792-1868) argumenterede i 1867 for, at familieoverhovedet i familier af tidligere slaver skulle tildeles omkring 40-50 dollars – den anslåede pris for et muldyr for på

den måde at kunne komme på fode igen. Allerede to år tidligere havde general W. T. Sherman (1820-1891), der kæmpede på Nordstaternes side under den amerikanske borgerkrig, fulgt et lignende princip, da han i kampens hede beordrede erobret sydstatsjord udstykket i lodder á 40 hektar, der sammen med et muldyr skulle tildeles den efterhånden store skare af befriede slaver, der fulgte i hælene på nordstaternes

Sig. 228. Slaven transport i Afrika.

Illustration fra 1800-tallets slavetransporter i Afrika fra bogen "Lehrbuch der Weltgeschichte oder Die Geschichte der Menschheit" af William Rednbacher (1890). Foto: Wikimedia

tropper. Ordren blev dog annulleret efter krigens afslutning, men sloganet om '40 acres and a mule' bruges stadig ofte som slogan for erstatningsbevægelser i USA. Det amerikanske kongresmedlem John Conyers introducerede i 1989 et forslag om at nedsætte en kommission, der skal undersøge mulighederne for erstatning til afrikansk-amerikanere. Med henvisning til løftet om de 40 hektar, går forslaget, som Conyers har fremlagt hvert eneste år siden da, under navnet *H. R. 40*. I begyndelsen af 00'erne omformulerede rapperen Russell Simmons fra rap-duoen

Run-DMC ligeledes det gamle løfte i en version omsat til nutid (og med renters renter) til sloganet '40 acres and a Bentley' og pegede dermed tilbage på et løfte, der aldrig blev indfriet.

Caricom og erstatningsbevægelsens støtter har en pointe, når de hævder, at racisme hidtil har blokeret for, at der aldrig blev udbetalt kompensation til slaverne. Racisme i både USA og de europæiske slavekolonier gik ind i nye faser, efter at slaveriet var blevet afskaffet. Hvor man før havde kunnet holde folk af afrikansk afstamning som slaver med økonomiske rationale, var man efter slaveriets afskaffelse nødt til at finde nye argumenter for at nægte dem lige rettigheder. Mange historikere peger på, at racisme i den

form, der kom til at præge de næste cirka 100 år, først for alvor tog ved efter slaveriets afskaffelse, godt hjulpet på vej af nye naturvidenskabeligt funderede race-teorier, som slog fast, at afrikane-re stod på et lavere civilisatorisk udviklingsstrin og derfor ikke kunne gøre krav på stemmeret eller selvbestemmelse.

I USA og Caribien levede den helt overvejende del af de tidligere slaver og deres efterkommere på et eksistensminimum, de havde ingen uddannelse og blev betragtet som uciviliserede og potentielt farlige. På trods af et par forsøg på

rent faktisk at ligestille frigivne slaver med andre amerikanere efter borgerkrigen blev de næste cirka 100 år præget af et voldeligt racistisk klima og en stats sanktioneret segregering. I denne periode forsvandt ideer om kompensation til de frigivne slaver og deres efterkommere næsten helt fra den politiske dagsorden.

Radikale stemmer

I USA levede kravene om erstatning for slaveriet imidlertid videre på den yderste afrikanskamerikanske venstrefløj, hvor det blandt andet blev fremført af Audrey Moore og William L. Patterson i 1950'erne. Herefter lå erstatningsspørgsmålet igen stille indtil en majmorgen i 1969. Midt under en gudstjeneste i den liberale Riverside Church på det nordlige Manhattan bragede den afrikanskamerikanske aktivist James Forman ind og overtog alteret. Mens den temmelig overraskede menighed hørte på, læste Forman op af sit 'Black Manifesto', i hvilket han blandt andet krævede 500 millioner dollars i erstatning fra kristne og jødiske menigheder for deres engagement i slaveriet. Et par episkopale biskopper, inklusiv den præst, hvis gudstjeneste Forman havde afbrudt, tilkendegav senere deres sympati over for Formans krav, men selv om Formans intervention fik megen medieomtale, blev den i det store og hele afvist - også af mange liberale afrikanskamerikanere. Nok var dele af den øvrige afrikanskamerikanske borgerretighedsbevægelse i det stille sympatisk indstillede over for kravene, men under indtryk af koldkrigs-klimaet fulgte flertallet Dr. Martin Luther King, Jr.'s mindre

konfrontatoriske strategi, der primært fokuserede på konstitutionelle rettigheder.

Noget overraskende fik Forman dog støtte fra uventet kant. I 1973 publicerede Boris Bittker, der var professor i jura ved det prestigefyldte Yale University, bogen 'The Case for Black Reparations', som tog udgangspunkt i Formans krav. Bittker argumenterede for, at det juridiske grundlag for at føre en

primært hørte til hos Black Power bevægelsen frem til afslutningen på den kolde krig.

Nye vinde efter 1989

Murens fald gav mulighed for igen at diskutere erstatninger for ældre menneskerettighedskrænkelser. Dette gjaldt først og fremmest i Østeuropa, men samme udvikling fandt også sted i forbindelse med koloniale uretfærdigheder. Dertil

Ronald Reagan underskriver the Civil Liberties Act i 1988. Foto: Wikimedia.

erstatningssag for slaveriet var spinkelt. Men til gengæld mente han, at man godt kunne argumentere for at føre en såkaldt 'class suit action' for erstatninger for race-segregeringen i USA. På trods af de retslige sejre, borgerretighedsbevægelsen havde opnået i løbet af 1960'erne, var USA ifølge Bittker påviseligt stadig et de facto race-segereget samfund, hvis rødder kunne spores tilbage - ikke til slaveriet - men til den statslige sanktionering af racepolitikker i det 19. århundrede. På trods af Bittkers støtte til erstatningssagen forblev erstatningskravene dog noget, der

kom, at Ronald Reagan i 1988 underskrev The Civil Liberties Act. Med det blev overlevende japansk-amerikanerne tildelt individuelle erstatninger på 20.000 dollars for den kz-lejr-lignende tvangsinternering, de var blevet ofre for under 2. verdenskrig. Samtidig leverede præsidenten en uforbeholden undskyldning. Dette satte fornyet gang i diskussioner blandt afrikanskamerikanere, der påpegede, at tiden nu var inde til også at se på de omfangsrige uretfærdigheder, som var overgået afrikanskamerikanere i generationer.

Det bemærkelsesværdige i denne nye bevægelse var, at den tog tråden op fra Bittker, samtidig med at nye typer stemmer blandede sig i diskussionerne. De ledende kræfter indenfor erstatningsbevægelsen var nu moderate, liberale og

sager om erstatning for slaveri og racisme i USA. Ogleetree samarbejdede med en anden prominent jurist, Randall Robinson, der i 2001 udgav bestselleren 'The Debt: What America Owes To Blacks'. Ogleetree forklarede selv i sin bog

Like many, who patiently believed that the problems of racial discrimination and disparity would be solved in the twentieth century, I now doubt that there is a commitment at the highest level of government, or in America's neigh-

Monument over slaveriet i Martinique. Martinique hører stadig under Frankrig og har derfor kun observatørstatus i Caricom. Foto: Wikimedia.

succesfulde afrikanskamerikanere, heriblandt flere prominente jurister. En af disse, Charles Ogleetree, stiftede i begyndelsen af årtusindet organisationen The Reparations Coordinating Committee med det formål at forberede rets-

'All Deliberate Speed' fra 2005, at han tidligere havde været skeptisk over for ideen om erstatninger, men efterhånden havde indset, at det var den eneste vej frem: "[T]he idea of raising reparations (...) is not one I arrived at easily.

borhoods, to accept and embrace black people as an integral part of America."

Netop denne frustration over, at folk med slavebaggrund stadig er strukturelt dårligere stillet end andre samfundsgrupper, minder om

Caricoms motivation for at tage erstatningskravet op. Caricom lægger sig dermed i forlængelse af den amerikanske erstatningsbevægelse. Inspirationen henter Caricom imidlertid også et andet sted fra, nemlig fra den afrikanske erstatningsbevægelse, der også blev dannet i årene efter murens fald.

I 1992 etablerede Den Afrikanske Union kommissionen The Group of Eminent Persons, som fik mandat til at kræve erstatning for kolonialisme og slavehandel. Kommissionen bestod af prominente politiske ledere fra det afrikanske kontinent og et par repræsentanter fra den caribiske og amerikanske diaspora. I årene op mod den første FN verdenskonferens om racisme i Durban 2001 arbejdede kommissionen for at sætte erstatningskravene for slaveri, slavehandel og kolonialisme på den internationale dagsorden. Dette lykkes til en vis grad under forhandlingerne i Durban. Durbanforhandlingerne endte imidlertid i et mindre kaos. Dels fordi USA og Israel forlod forhandlingerne i protest. Dels fordi de tilbageblevne delegerede var voldsomt uenige om ordlyden i en passus om slaveriet. Flere afrikanske delegerede insisterede på at kalde slaveriet for en forbrydelse mod menneskeheden, mens flere EU lande strittede voldsomt imod. Resultatet blev en temmelig mudret formulering om, at slaveriet altid burde have været betragtet som en forbrydelse mod menneskeheden (men altså ikke blev det historisk set – og at der derfor ikke i juridisk forstand var en sag).

Durban I blev overskygget af angrebet på World Trade Center, der fandt sted bare få dage efter afslutningen på verdenskongres-

sen. Mens den vestlige verden herefter blev optaget af krigen mod terrorisme og anså Durban I som en ren fiasko, noterede man sig mange steder i Caribien, at slaveri og kolonialisme rent faktisk var blevet diskuteret i FN-regi. Særligt i rastafarikredse blev Durban I udlagt som en sejr, og i årene efter simrede erstatningspørgsmålet i den caribiske offentlighed. Allerede i oktober 2002 afholdt Barbados en opfølgende konference i kølvandet på Durban I, og i 2003 krævede Haitis daværende præsident, Jean-Bertrand Aristide, at Frankrig tilbagebetalte sin gamle kompensation for at anerkende Haitis selvstændighed. Sagen endte dog et par måneder efter, da han blev afsat, men erstatningsbevægelsen levede videre i Caribien. I 2011 krævede Antiguas statsminister, Baldwin Spencer, erstatninger i FN-regi, og i november 2012 nedsatte Jamaicas regering en kommission, der skulle undersøge mulighederne for at søge erstatning. Disse seneste tiltag danner baggrunden for den samlede Caricom beslutning om at tage erstatningspørgsmålet op.

Udsigterne til erstatning

Caricom har meldt ud, at man først vil søge at gå i forhandlinger med de respektive europæiske regeringer og kun lægge sag an, hvis disse løber ud i sandet. Hvis Caricom skulle bringe sagen videre til den Internationale Domstol, vil man sandsynligvis løbe ind i en række problemer blandt andet i form af forældelsesfrister og statsimmunitet. Domstolen har aldrig tidligere beskæftiget sig med sager om historiske uretfærdigheder. Desuden er flere vestlige landes tilslutning til domstolen

betinget af, at sagerne ikke går længere tilbage end en særlig skæringsdato. I Storbritanniens tilfælde 1974 og i Hollands 1921. Desuden må man forvente betydelig modstand fra de anklagede regeringer, fordi en dom i sagen vil betyde, at der skabes præcedens, der vil kunne åbne for en helt ny bølge af erstatningssager. Om Caricom vil have held til at føre sagen, vil tiden vise, men uanset hvad, er der ingen tvivl om, at erstatningskravene har været med til at sætte fornyet fokus på følgevirkningerne af kolonitiden, og dermed er en del af Caricoms strategi allerede lykket. ■

Videre læsning:

Nonbo Andersen, Astrid. Hvornår er sager om historiske uretfærdigheder forældede?: Dynamikken mellem historieforståelse, erstatningskrav og retsopgør. I Nonbo Andersen, A. & Eistrup, E. (red). Slagmark Nr. 60 – Historiepolitik. Aarhus Universitetsforlag. Aarhus 2011: 57-73

Robinson, Randall. The Debt – What America Owes To Blacks. Plume. New York 2001

Torpey, John. Making Whole What Has Been Smashed – On Reparations Politics. Harvard University Press. Cambridge Massachusetts. 2006

ASTRID NONBO ANDERSEN, PH.D. I IDÉHISTORIE, FORSKNINGSASSISTENT VED INTERNATIONALE STUDIER, AARHUS UNIVERSITET. FORSVAREDE I APRIL 2014 SIN AFHANDLING, ISLANDS OF REGRET – RESTITUTION, CONNECTED MEMORIES AND THE POLITICS OF HISTORY IN DENMARK AND THE US VIRGIN ISLANDS, DER BLANDT ANDET OMHANDLER KRAVENE OM ERSTATNING FOR DANMARKS ENGAGEMENT I SLAVEHANDLEN OG SLAVERIET I DET TIDLIGERE DANSK VESTINDIEN.

”DANSK BYGNINGSRENOVERING GENSKABER SERAMPORES PRAGT” KOLONIAL KULTURARV REVISITED I EN INDISK STORBY PÅ SPEED

af BENTE WOLFF

- Jamen hvad synes i derne om at I som danskere kommer for at bevare danske kolonibygninger? Som deltager i Nationalmuseets restaurering af bygninger fra den danske kolonitid i Indien får man ofte dét spørgsmål. Det korte svar fremgår af overskriften i Times of India, som jeg har citeret i denne artikels overskrift: Restaureringsprojektet omtales meget positivt i lokale medier og af vores indiske kontakter. Men når det er sagt, hvordan opfattes så de gamle danske og andre kolonibygninger lokalt? Hvilke syn på den danske historiske tilstedeværelse kommer til udtryk? Og hvordan påvirkes vores egen forståelse af de lokale opfattelser, vi møder?

Serampore ligger ved en gren af Ganges og udgør en forstad til megapolen Kolkata (Calcutta). Byen har en befolkning af alle samfundslag og præges af industri, handel og uddannelsesinstitutioner. Fra 1755 til 1845 var den under dansk administration med navnet Frederiksnagore og udgjorde med sine godt 10.000 (primært indiske) borgere en af Danmarks største byer. I dag er Nationalmuseet i partnerskab med Realdania i gang med et større projekt i Serampore, der består af bygningsbevaring i samarbejde med Vestbengalens delstatsregering samt dokumentation, forskning og formidling.

I det følgende præsenterer og diskuterer jeg, hvad der i dag siges lokalt om perioden og de bygninger, den har efterladt. Det er en almen antagelse i antropologien, at mennesker overalt forstår historiske forhold ud fra deres nutidige situation og præmisser, og som det vil fremgå gælder dette også i Serampore. Der er blandt nogle af byens borgere stor faktisk viden om historiske forhold i den danske periode, mens andre næsten intet ved. Men fælles er, at historiske forhold og de gamle bygninger tilskrives aktuel værdi, og det er denne nutidige værdiladning, der er emnet i det følgende, ikke begivenheder som foregik i Serampore for 200 år siden.

En glansperiode

Fra et dansk synspunkt kan det synes overraskende, at Times of India bruger ordet pragt eller glans (glory) om Serampores koloniale kulturarv, men det er langt fra eneste gang, ordet er blevet brugt i omtalen af vores restaureringsplaner for Serampore. Ordvalget forekom-

mer storladent for os, der (som typiske danskere) i forvejen sjældent bruger den slags termer, og endnu mindre ville gøre det i et tidligere dansk koloniområde, hvor vi forsøger at beskrive den historiske kompleksitet uden værdiladning.

Når der lokalt tales om at genskabe byens pragt, betyder det så, at kolonitiden ikke er et sensitivt emne? Nej - det er den i høj grad. Ordet 'kolonialisme' bruges i vidt omfang som en negativ term, og det britiske 'raj' glorificeres ikke, men den danske historiske tilstedeværelse beskrives lokalt som forskellig fra det britiske styre, som den indiske selvstændighedskamp var rettet imod. I Serampore siges det, at danskerne kom for at handle med bengalerne, ikke for at kolonisere. Det nævnes ofte, at lokale rigmænds velstand var bygget på handel med danskere og andre europæere, såvel som på at låne kapital til europæerne. Disse lokale forståelser svarer godt til faghistorikerens: Den indiske specialist på den europæiske tilstedeværelse i Bengalen, Om Prakash,

Danish structure renovation brings glory back

Subhro Niyogi | THN

Kolkata: Serampore shot to fame around a couple of centuries back when Danish colonizers settled down in this otherwise nondescript town in Hooghly and come December, it will witness a revival of its glorious past with the authorities finally deciding to restore two of its most prominent structures built in the 18th century.

The twin projects, which will cost around Rs 2 crore, are a joint initiative between the National Museum of Denmark and Indian entities: the West Bengal Heritage Commission and district administration for one project and the Calcutta Diocesan Trust Association (CDTA) and Serampore College for the other. The projects mark the beginning of a conscious effort to restore and preserve colonial architecture beyond those built by the British, thereby reflecting the state's chequered history.

The bids for restoring the South Gate of the former Danish compound and St Olav Church located near the central compound were opened on Friday. The contractors' names will be announced on Saturday. Situated around 30 km from Kolkata, Serampore had been a Danish settlement from 1755 to 1845 and is part of Bengal's 'Little Europe' tourist circuit

(From left) St Olav Church as it is today and the way it'll look after restoration; the present condition of South Gate; Manish Chakrabarti, Flemming Aalund and Simon Rastén discuss the restoration project that is scheduled to start in December

that includes Chandernagore (French), Bandel (Portuguese) and Chinsurah (Dutch).

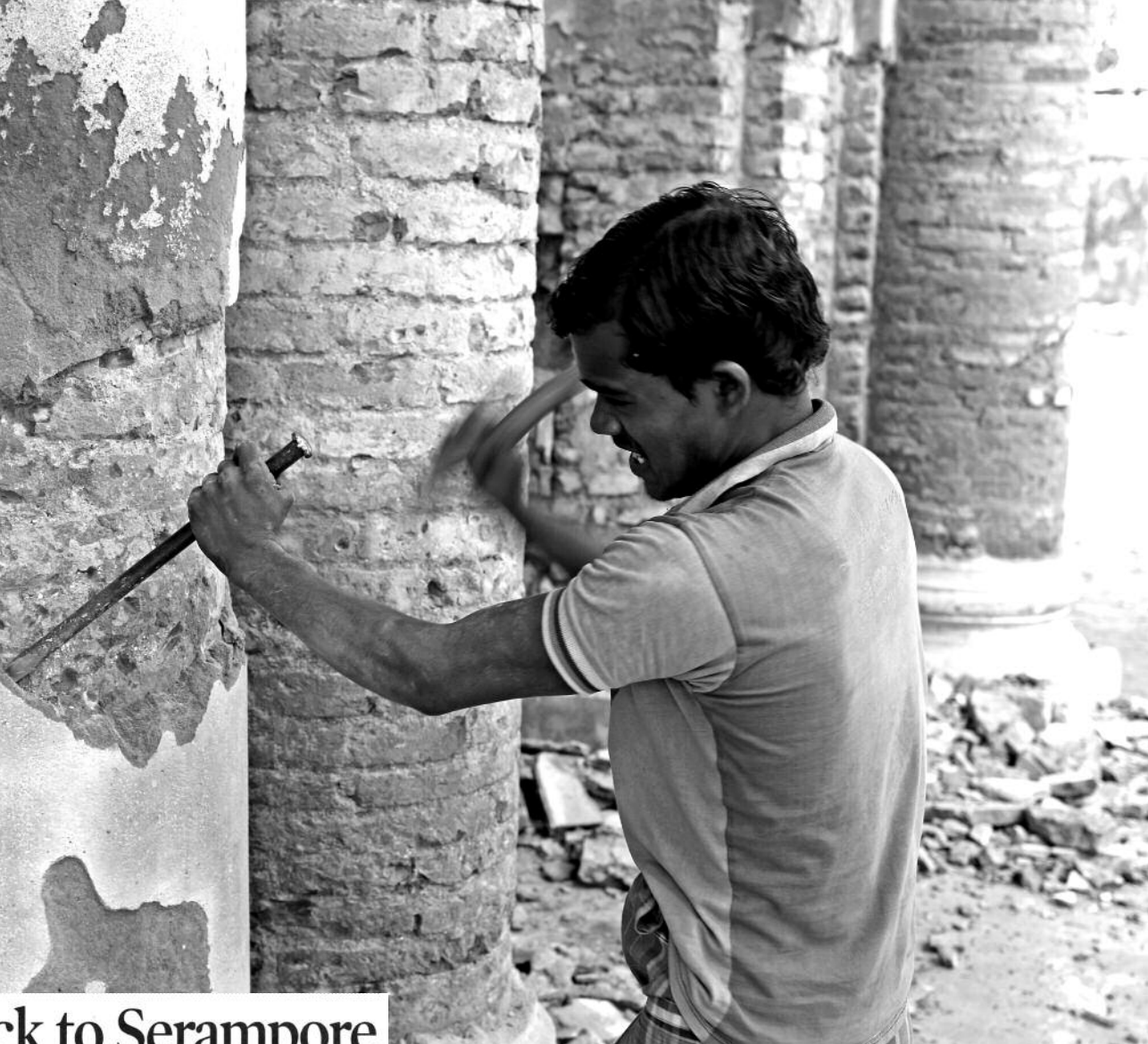
It was National Museum of Denmark consulting architect Flemming Aalund's trip to Serampore in 2009 that sparked the restoration plan. His exhaustive research led to a book on the history of Serampore. This seminal work produced by the National Museum catalyzed what has come to be known as

the Serampore Initiative, an attempt by historians and architects to partner India in restoring Danish-built heritage in the country.

"Over the past few years, I have come down to Kolkata five times and been to Serampore on countless occasions. When I first discovered these Danish buildings, I was struck by their beauty and elegance and felt they ought to be conserved. Nearly five years

on, that dream is being realized. The support from Denmark to conserve Indian architecture. While Aalund and Rastén will provide inputs, the project will be supervised by local architect Manish Chakrabarti. According to Aalund,

Back to Serampore

on the verge of being
is Initiative is a
enmark to help
heritage," said

and historian Si-
rovide historical
t's principal con-
ct Manish Chak-
erwise its execu-
to Chakraborti.

restoration of the South Gate is more challenging as it is in a decrepit state.

"Though small in comparison, the South Gate is a very critical project and much more challenging as all aspects of conservation will come into play. One has to undertake reconstruction, conservation and strengthening in parts to do the job," he explained.

The gate and the church, along with the Government House, are part of several other Danish buildings in Serampore, including the Serampore College and old prison that are still in use and a tavern and several private houses that are in ruins.

On November 22-23, the Bengal Engineering and Science University will present a masterplan on heritage zone in Serampore to conserve sections with heritage value from a steady pressure from realtors. "Till now, development has been slow in Serampore. But pressure of the real estate sector is building. We need to adopt zoning at the earliest or risk losing the heritage," said Aalund.

The church currently faces a square that is being used as a bus stand. The district administration and the heritage commission are considering shifting it out of the premises so that it can revert to being the complex square. "If that happens, it will boost Serampore's tourism potential," said Rastén.

Artikel i Times of India 16. november 2013: Dansk bygningsrenovering genskaber Serampores pragt

betegner således perioden som præ-kolonialisme for at skelne handelskolonialismen fra den senere totale britiske imperiale magtøvertagelse i Indien.

Folk i Serampore nævner desuden danskerne som en faktor i den såkaldte 'bengalske renæssance', hvorunder en bevægelse af

moderne bengalske tænkere, litteratur og aktivister kobled klassisk hinduistiske principper med moderne europæisk, kristen funderet humanisme i en kamp for sociale og religiøse reformer, der skulle afskaffe, hvad der blev set som inhumane traditioner, såsom enkebrænding, barneægteskaber og

বিখ্যাত ঐতিহাসিক ব্যক্তিত্ব যাঁরা শ্রীরামপুরের ইতিহাসের সঙ্গে যুক্ত

Famous Historical Personalities related to Serampore

শ্রীচৈতন্য
Sri Chaitanya

রাজা মানসিংহ
Raja Man Singh

নবাব সিরাজদৌলা
Nawab Sirajdaullah

ডেনমার্কের রাজা
King of Denmark

Serampore Retrospective 1996: Frederik 6 blandt andre af Serampores berømtheder siden 1400-tallet.

kasteadskillelse. Danskerne var dog ikke direkte involveret i reformbevægelsen og forbød for eksempel først enkebrænding i Serampore, da englænderne gjorde det i deres områder. Alligevel bliver de i dag associeret med bevægelsen, som i dag anses for fundamental i udviklingen af Bengalen som et centrum for moderne litteratur, videnskab, klassisk dannelse, humanisme og religiøs tolerancé, til trods for at der, mens be-

vægelsen stod på, også fandtes stor modstand mod reformerne i såvel den bengalske som den europæiske elite. Den danske administration spillede indirekte en vigtig rolle for reformbevægelsen ved at tillade britiske missionærer i Serampore, mens briterne længe modvirkede mission i deres områder for at undgå lokal modstand, der kunne forstyrre handelen. Missionærene, ledet af William Carey, var centrale i reformbe-

vægelsen sammen med de bengalske tænkere og startede desuden en moderne kommunikationsrevolution fra Serampore: Her satte for første gang en lang række indiske sprog på tryk, her blev den første bengalske avis udgivet, og her grundlagdes Serampore College, der modtog studerende fra alle samfundslag og kaster. En traktat fra Frederik d. 6. gav i 1827 kollegiet status som Indiens første moderne universitet, og Serampore College regnes for en milepæl i Indiens modernisering og er fortsat en velanskrevet, fungerende uddannelsesinstitution.

Det er især disse forhold fra den senere del af den danske periode, hvor byen sorterede direkte under den danske konge og stat, der har givet danskerne ry for at drive en god og moderne administration. Min pointe er ikke at afgøre, om danskerne i Serampore var bedre eller værre end andre europæere i Indien, men at vise hvordan man i dag i Serampore identificerer den danske koloniadministration med det tidlige 1800-tals humanistiske, modernistiske og handelsorienterede strømninger, som folk i Serampores veluddannede samfundslag i dag selv i identificerer sig med. Til andre tider ville folk måske anse den danske kontrol med Serampores retssystem for helt uretmæssig, eller de ville fremhæve det historiske faktum, at danskere i 1600-tallet overfaldt og erobrede bengalske handelsskibe. Men i dag er der en udbredt positiv opfattelse af det historiske forhold mellem danskere og bengalere.

Bogen Serampore Retrospective blev udgivet lokalt i 1996 og er med sine nye illustrationer et godt eksempel på, hvordan den danske pe-

De danske bygninger er indiske. Skt. Olav Kirke i Serampore hører under Kolkatas Biskop, Ashoke Biswas, som indvier restaureringsarbejdet i 2013. Arkitekt Manish Chakraborti holder mikrofonen, tv ses forfatteren. Foto: R.K. Studio, Serampore.

riode i dag forstås som del af et moderne vendepunkt og opgør med en fortid, der omtales som præget af 'sociale skikkes tortur' og 'overtroens onder'. Danskerne fremstilles i bogen som høflige og ærbødige handelspartnere, ikke som kolonisateurer, da de i 1755 får tilladelse fra Nawab Ali Vardi Khan til at anlægge en handelsstation. Frederik d. 6 (omend unavngiven) optræder i bogen sammen med andre historiske helteskikkelser. Hvad angår de gamle bygninger, fremstiller bogen den danske periode som en tid, hvor byen lå smukt anlagt langs floden, var ren og velholdt og tiltrak besøgende. Det siges, at den blev et attraktivt turistcenter gennem danskernes effektive administration, så også på dette punkt sker der en positiv kobling mellem den historiske danske tilstedeværelse og nutidens idealer.

De danske bygninger er indiske
Forventningen om øget turisme og deraf følgende indtægt er en væsentlig grund til, at de tidligere

danske bygninger i dag ses som værdifulde. Turismen er dog langt fra den eneste grund til, at mange i Serampore støtter planerne om restaurering af bygningerne, og det er værd at se nærmere på de øvrige grunde. Vores kendskab til de lokale holdninger til bygningerne er blandt andet fremkommet ved en spørgeundersøgelse i cirka 100 husstande nær ved de tidligere danske administrationsbygninger og den dansk opførte kirke, St. Olav. Mange af de adspurgte er fra decideret fattige husstande, som bor ekstremt småt, mangler adgang til bad og toilet og savner jobmuligheder og uddannelse. Med så påtrængende problemer kunne man tro, at der ikke var interesse for kulturarv, men denne gruppe støtter bevaringen af de gamle bygninger lige så meget som folk fra andre indkomstlag.

Det store flertal af de adspurgte ønsker bygningerne bevaret og udtrykker meget personlige grunde til det. Mange ser simpelthen

de gamle bygninger som en fast del af byen og af deres egne (barndoms)minder. Ikke bare den lille kristne minoritet, men også hinduer og muslimer savner den årlige julefest i St. Olav og at høre klockens timeslag fra kirketårnet. De håber desuden, at kirken efter restaureringen igen vil huse det sociale arbejde for de fattigste, der foregik, indtil taget begyndte at kollapse, og bygningen blev lukket.

Også de grønne arealer omkring bygningerne nævnes af et stort flertal som en vigtig grund til at bevare bygningerne. Som en typisk indisk storby oplever Serampore i disse år omfattende nybyggeri af etageejendomme, der ligger tæt klemt sammen uden åben plads i mellem. De gamle administrationsbygninger og kirken har været omgivet af grønne arealer siden den danske periode, og folk er stærkt bekymrede for at miste disse offentligt tilgængelige steder, som bruges til leg, sport og sammenkomst, ikke mindst af de fat-

চিত্র: **Danish-9 Serampore with its widely paved roads, clean atmosphere and elegant look became an attractive tourist centre through efficient administration of Danish rulers.**

Painted by
Manik Lal
Seal

Serampore Retrospective 1996: Serampore som et renholdt og elegant turistcentrum under dansk administration.

ডেনিশ-৯

ডেনিশ প্রশাসকদের দক্ষতায় প্রশস্ত রাজপথ উন্নত পরিবেশ ও পরিচ্ছন্ন পরিবেশ শ্রীরামপুর শহরকে দেশী-বিদেশী পর্যটকদের আকর্ষণ কেন্দ্র করে তোলে।

বর্ণনা: বাণিজ্যের উন্নতির সঙ্গে ডেনমার্কের রাজার সরাসরি শাসনের দায়িত্ব নিয়ে ডেনিশ প্রশাসকগণ শহরের উন্নতিতে আত্মনিয়োগ করেন। প্রশস্ত পথঘাট ও পরিচ্ছন্ন পরিবেশ শ্রীরামপুরের আকর্ষণ বৃদ্ধি করে। ব্যবসা ও পর্যটনের সুবিধার জন্য পাছনিবাস ডেনমার্ক (টেডান) গড়ে ওঠে। এই শহরের 'মনোরম সৌন্দর্য দেশী-বিদেশী বহু পর্যটককে আকর্ষণ করত। বিদেশী পর্যটকগণ শ্রীরামপুরকে বহু ইউরোপীয় শহরের তুলনায় অধিক মনোমুগ্ধকর বলে বর্ণনা করেছেন।

tigste, som derfor også er blandt dem, der prioriterer de grønne arealer højt.

Som udefrakommende har man tendens til at fokusere på bygningernes europæiske stil og oprindelse, men som de ovenstående eksempler viser, er synet på dem ikke først og fremmest bestemt af, om de er opført af en fortidig kolonimagt. Nogle er klar over, at bygningerne engang var danske (eller engelske), men de opfattes som lokale, da de, så længe man kan huske, har været brugt af det indiske administrations-system, den lokale menighed og byens borgere. Bygningerne ansues altså i den korte historie – mands minde – og værdsættes i sig selv, såvel som i kraft af deres funktion og omgivelser.

At bygningerne anses for lokale, kommer desuden til udtryk hos de mange, der nok støtter vores danske initiativ, men samtidig siger, at det egentlig er de lo-

kale myndigheders ansvar at restaurere og bevare bygningerne. Samme holdning findes i avisartikler, som direkte eller indirekte kritiserer myndighederne for at lade bygningerne forfalde. (Det skal her nævnes, at delstatens kulturarkskommission har taget initiativ til restaurering af Serampores tidligere danske guvernementshus, for lokale midler og uafhængigt af vores projekt).

Imperialismens monumenter

Vi har set, hvordan den danske periode i Serampore kobles positivt til det moderne gennembrud, og hvordan de gamle bygninger værdsættes som barndomsminde og del af byens identitet og på grund af deres funktion og placering i grønne omgivelser. Vi har desuden set, hvordan de opfattes som lokal ejendom, og bevaringen af dem ses som et lokalt ansvar.

Men hvad med bygningsarven

fra den egentlige imperialismef? Hvordan ser man lokalt på den? For at besvare det spørgsmål må man tage 25 kilometer syd for Serampore til Kolkata, der næst efter London var den vigtigste by i det britiske imperium, og som med fuld ret blev kaldt Paladsernes By. Kolkatas gamle huse fortrænges i disse år hastigt af nybyggeri, men man kan endnu se mange eksempler på de gigantiske paladsagtige regeringsbygninger og handelskontorer med søjler, portaler og kupler, fra før hovedstaden flyttede til Delhi i 1911.

Til trods for at disse monumentale bygninger er den klareste tænkelige manifestation af kolonimagtens totale dominans, bliver også de anset for lokal kulturarv. Hver gang en markant bygning står for fald, rejser der sig protester fra borgergrupper, læserbrevsskribenter og journalister, og hver gang kritiseres delstatsregeringen for sin manglende kapacitet til ef-

fektivt at frede bygningerne. Ligesom i Serampore bor mange af kritikerne selv i nye bebyggelser, men ønsker at bevare signifikante bygninger, der udgør byens identitet, som man husker den.

En markant forkæmper for indførslen af bevarende lokalplaner er Manish Chakraborti, der også er ledende arkitekt på Nationalmuseets bevaringsprojekter i Serampore. Han var en hovedkraft i at få Kolkatas Dalhousie Square – det imperiale administrationscentrum per se – fredet og opført på UNESCOs verdensarvsliste. I en video på Youtube forklarer han forholdet mellem bygningernes imperiale fortid og ønsket om at bevare dem:

”Man skal huske, at disse bygninger repræsenterer en tid, som ikke bare forsøgte at herske over Calcutta, men over hele det indiske subkontinent. Derfor havde de (der byggede dem) mange ambitioner, mange grunde til at bygge dem i en særlig skala, størrelse og proportioner. De prøvede at undertrykke, at herske, at få folk til at respektere sig. Vi ser altså et eksempel på, hvordan arkitektur giver form til en idé – en idé om magt og autoritet, som var indbygget i selve udformningen og udtænkningen af Dalhousie Square. (En sådan sammenhæng mellem form og idé) finder vi ikke i mange af vores generations bygninger. Vi priser ikke kolonitidens arkitektur som sådan. Hvad vi priser, er æstetikken og integreringen af idé og arkitektur. Vi har set i nyere tid, hvordan udviklingen indebærer en bevidstløs ødelæggelse af vores kulturarv. Det må vi vende op og ned på og sætte kulturarven i centrum af udviklingen.”

Den nye overmagt, hvis storskala-

byggeri i dag dominerer bybilledet, er ikke længere en eksternt national hersker, men de processer, vi i daglig tale kalder markeds kræfterne, og de favoriserer sjældent kulturarv. Vi kender dog ikke holdningen til kulturarv hos de bygningsentreprenører, der i højt tempo opfører nye etagebyggerier, da det ikke er dem, der skriver læserbreve, når endnu en gammel bygning står for fald. Faktisk holder de så lav profil, at det er sket, at deres arbejdshold har påbegyndt en nedrivning om natten, hvor ingen kulturarvsforkæmpere når at protestere, før arbejdet er i gang.

Fornuft eller følelser?

Ligesom den ovenfor citerede arkitekt udtrykker sig professionelt om forholdet mellem idé og form, har vi i Nationalmuseets projektgruppe også professionelle grunde til at deltage i bevaringen af Serampores kulturarv. Vi ser Serampores historie som lige så indisk, bengalsk, europæisk og globalt som dansk, men vi mener, at vi som danskere har et særligt ansvar for dokumentations- og restaureringsarbejdet, idet tegninger, byggeregnskaber og andre kilder til bygningernes historie er på dansk og findes i danske arkiver. Desuden vil vi gerne imødekomme de lokale kulturarvsmyndigheders ønske om at samarbejde om praksis for bevaring af kulturarv i moderne bymiljøer; et felt som Danmark står stærkt på.

Hyppigt er det dog ikke disse professionelle grunde, der lokalt bliver udlagt som årsagen til vores tilstedeværelse i Serampore, men derimod nostalgiske følelser for vore nationale forfædres bygninger. I den danske debat om kulturarvsbevaring i udlandet, er no-

stalgi – ikke mindst kolonial nostalgi – ofte et stærkt negativt ladet begreb. Det er derfor med nogen usikkerhed, at man i Indien hører sit arbejde omtalt som drevet af følelsesmæssige motiver. Dog opdager man snart, at det er positivt ment, når vi beskrives som nostalgiske og så respektfulde over for forfædrenes arv, at vi vil bevare den. Og da kultur også er vaner, mærker man gradvist sit eget kulturelle skel mellem følelse og professionalismisme opløses og begynder selv at udtrykke følelser for de gamle bygninger. Så måske, når projektet slutter i 2017, har vi indoptaget den lokale diskurs i en sådan grad, at vi ligefrem selv siger, at vi kom for at genskabe Serampores tabte pragt. ■

Forslag til yderligere læsning:

Nationalmuseets Serampore Initiativs webside: natmus.dk/serampore
Prakash og Chakraborti: *Europeans in Bengal in the Pre-colonial Period. A brief history of Their Commercial and Cultural Legacy.* New Delhi 2008

Østergaard, Uffe: *Universitetet i Serampore*, i Bugge, K. E. et al (red): *Det begyndte i København: Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission (2005)*, s. 165-175.

Det refererede videoklip findes på: <https://www.youtube.com/watch?v=ouikB78gjh4>

Serampore retrospective: 150 years celebration of Serampore Sub-Division, 1996 er skrevet og udgivet lokalt af Sarmistha Ghosh

BENTE WOLFF ER ANTROPOLOG OG MUSEUMSINSPEKTØR VED NATIONALMUSEET. HUN FUNGERER SOM PROJEKTLEDER FOR NATIONALMUSEETS SERAMPORE INITIATIV 2012-2017.

EN NY KOLONIMAGT MISFORSTÅELSER OG FRUSTRATION PÅ EN KINESISK

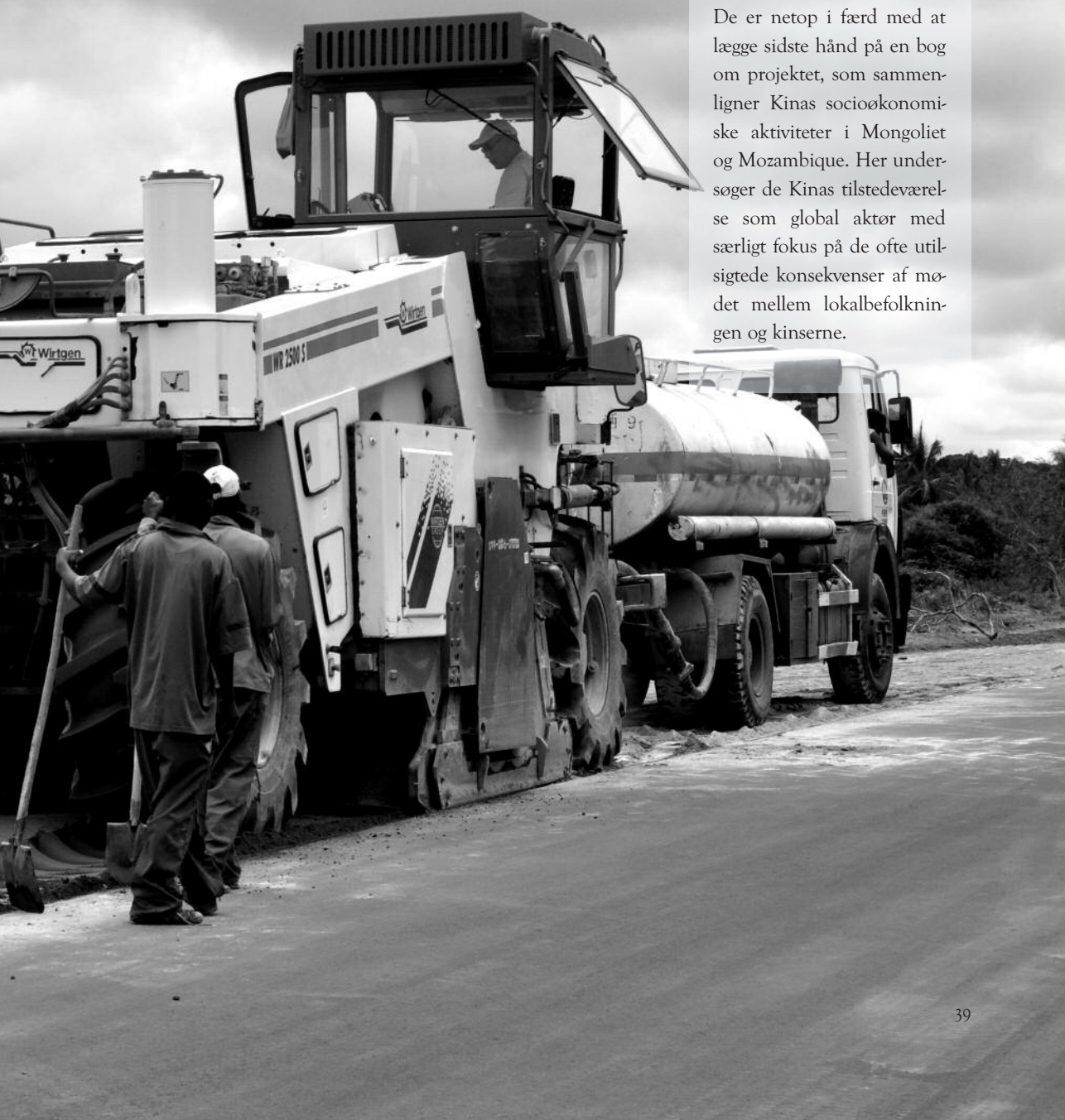
De seneste år har Mozambique oplevet, hvad der ligner en invasion af kinesere. Kina er blevet den anden største investor i Mozambique og dominerer allerede nu flere økonomiske sektorer. Men samarbejdet mellem kineserne og mozambikanerne er langt fra gnidningsløst – præget af dårlig kommunikation, misforståelser og mangel på gensidig respekt. For de mozambikanske arbejdere er Kina blevet en ny kolonial overmagt. Artiklen er baseret på et forskningsinterview med antropolog Morten Nielsen, der beskæftiger sig med kinesiske interesser i Mozambique.

af MARTINE LIND KREBS

RYKKER IND ARBEJDSPLADS I MOZAMBIQUE

Forskningsprojektet, som dette interview omhandler, hedder 'Imperial Potentialities: Chinese Infrastructure Projects and Socioeconomic Networks in Mozambique and Mongolia' og er udført i samarbejde med professor Morten Axel Pedersen og adjunkt Mikkel Bunkenborg. De er netop i færd med at lægge sidste hånd på en bog om projektet, som sammenligner Kinas socioøkonomiske aktiviteter i Mongoliet og Mozambique. Her undersøger de Kinas tilstedeværelse som global aktør med særligt fokus på de ofte utilisgtede konsekvenser af mødet mellem lokalbefolkningen og kinserne.

Historisk set, hvordan opstår det forhold mellem Kina og Mozambique, som optager dig?

Mozambique fik uafhængighed i 1975 og havde indtil da været en portugisisk koloni. Den modstandsbevægelse, som bekæmpede det portugisiske kolonistyre og endte med at få magten, og som har haft den lige siden, var en marxistisk-leninistisk bevægelse, der hedder Frelimo, som stort set fra starten havde støtte fra Kina og Sovjetunionen. Men den støtte begyndte i 80'erne at vande ud, fordi styret i Mozambique ret hurtigt erkendte, at de visioner, man havde haft for at skabe en socialistisk nation, ikke lod sig gøre. Det var simpelthen ikke muligt at realisere drømmen, fordi man manglede penge. Der var en række naturkatastrofer, en stor tørke blandt andet, som gjorde, at man var nødt til at vende sig mod Vesten og bede om penge. Men

der kommer ikke noget fra Vesten, uden at man giver noget igen, og Vesten krævede en implementering af en række økonomiske reformpolitikker, som grundlæggende betød en reduktion af staten, lavere offentlige lønninger mere frit spil til private investorer og virksomheder fra udlandet. Og det var selvfølgelig ikke en særlig gunstig situation set fra Kinas side, fordi de allerede på det tidspunkt var et socialistisk styre, og derfor nedtonede man samarbejdet en del år. Men gennem de sidste 10 år har Kinas udenrigspolitik og økonomiske politik ændret sig, og nu er relationerne mellem de to lande blevet varmere igen. Som det er nu, har Kina stort set frit råderum i Mozambique. Jeg boede i Mozambique fra 2004 til 2005, og i den periode blev Kina set som det sorte får, som udviklingsverdenen forsøgte at ignorere, men det har ret

hurtigt derefter vist sig, at det ikke er muligt at ignorere Kina.

Hvordan kan det være?

Primært fordi et stigende antal udviklingsprojekter i Mozambique handler om at styrke infrastrukturen, både den sociale, den teknologiske og den materielle, og for at gøre det skal man bruge visse typer af aktører, for eksempel ingeniører, og massive investeringer. Samtidig er det nu sådan, at de projekter, der kommer i udbudsrunde, stort set alle vindes af kineserne, da de er i stand til at underbyde alle andre. De gør det billigere, men ikke nødvendigvis af bedre kvalitet. Desuden giver Kina meget store donationer til lande som Mozambique, som man selvfølgelig ikke siger nej tak til.

Hvor meget fylder Kina i Mozambique i dag?

De er den næststørste eksterne aktør efter Sydafrika. Siden 2003 er de gået fra en plads som den 260. største investor til nummer 2 i dag. Det betyder, at man konkret kan se deres tilstedeværelse – både fordi der hele tiden bliver flere kinesere i landet, men især fordi det er dem, der står for mange af de igangværende infrastrukturprojekter – for eksempel anlægger de nye veje, der knytter nord og syd sammen, de har bygget det nationale fodboldstadion samt lufthavnen, og de er i gang med at bygge en hel ny bydel til Maputo, Mozambiques hovedstad. Så man kan mærke dem på mange fronter. Når tilstedeværelsen af en udenlandsk aktør er i vækst, sker der også det, at det påvirker andre processer. Du har for eksempel en stadig voksende uformel økonomi i byggematerialer, i tekstiler, i import af hårde hvidevarer og alle sådan nogle ting, som følger med, fordi porten mellem de to lande står på vid gab.

Hvad får kineserne ud af deres interesse i Mozambique?

De får mange ting ud af det – vigtigst er naturressourcer. I den nordlige del af Mozambique er de begyndt at lede efter gas og vil også lede efter olie; de er i gang med at tømme det her område i det sydlige Afrika for hårdt, eksotisk træ; de opretter landbrugsskoler i nogle af de frugtbare regioner i det sydlige Afrika, hvor planen er at dyrke ris, og man har en stærk formodning om, at meget af den her produktion vil flyde tilbage til Kina. Så en meget stor del af det her handler om adgang til naturressourcer. Samtidig peger vores forskning på, at unge ingeniører bruger Mozambique som en form

for læreplads, hvor man øver sig på infrastrukturprojekter, før man tager hjem til Kina og laver det, som man anser for et egentligt solidt infrastrukturprojekt.

At Mozambique er en tidligere koloni, påvirker det forholdet mellem Mozambique og Kina i dag?

Hvis vi sammenligner de to steder, som vi har sammenlignet i dette forskningsprojekt, Mozambique og Mongoliet, så er det ret tydeligt, at der er to ting, der kendetegner Mozambique: De opererer stadig med en vis form for usikkerhed over for eksterne aktører, som ofte betyder, at man tillader eksterne aktører som kineserne en langt større grad af råderum og frihed, end man ville gøre i for eksempel Mongoliet. Og for det andet er Mozambique et land, hvor stat og parti er det samme, og det vil sige, at der stort set ikke findes et sted, hvor man som enkeltindivid kan gå hen og klage sin nød til en aktør uden for staten. Mange af de her samarbejdsaftaler er lavet mellem den mozambikanske stat (partiet Frelimo) og kinesiske aktører, som oftest har den kinesiske nationalbank i ryggen. Og fordi man både er vant til at arbejde for en kolonial overmagt, og man samtidig er usikker på, hvad det vil betyde, hvis man gør modstand mod overgreb fra en dominerende arbejdsgiver som kineserne, så er der meget lidt kritik. Man kan ofte opleve ret brutale arbejdsforhold uden nogen form for modstand. Vi har oplevet, at folk er blevet slået og udsat for forskellige overgreb, lønnen er blevet reduceret, arbejdsforholdene er forværrede, feriedage taget væk – altså en lang række forhold, som i mange andre sammenhænge ville afstedkomme

voldsom kritik og arbejdsnedlæggelser eller et opgør med de kinesiske arbejdsgivere, men ikke i det her tilfælde. Det har noget at gøre med den koloniale fortid, hvor man var vant til et overherredømme, men samtidig også med styreforholdene i dag – hvor man ikke har noget sted at gå hen med sin kritik, fordi der ikke er noget civilsamfund.

Du har blandt andet fulgt arbejdet med at bygge en vej. Hvad kendetegner det arbejde i forhold til samarbejdet mellem kineserne og mozambikanerne?

Et fravær af direkte kommunikation og dialog. Der er stort set ingen kinesere, der taler portugisisk, og meget få, der taler engelsk, og det er også meget sjældent, at man har oversættere, som formår at etablere en form for meningsfuld dialog mellem de to parter. Det betyder, at mange af de instrukser, der bliver foretaget, bliver gjort via gestik og fagter – ofte med en meget stor grad af frustration til følge. Samtidig er mange af de kinesiske ingeniører, som står for projektet, meget unge og kommer lige fra universitetet, så de har meget lidt erfaring med den slags projekter, og de begår mange fejl. Ofte oplever de også en stor grad af frustration, fordi de har svært ved at kommunikere det, de vil have mozambikanerne til. Så arbejdets sociale karakter kendetegnes af en stor grad af afstand – en form for reproduktion af afstand mellem parterne, både socialt og fysisk. Kineserne bor i arbejdslejre med mure omkring, hvor de er forpligtet til at opholde sig ved arbejdets ophør. Så fysisk har arbejderne svært ved at involvere sig i det omkringliggende samfund.

Lykkes det overhovedet at bygge noget brugbart?

Grunden til, at det lykkedes dem at få anlagt en brugbar hovedvej, der forbinder syd med nord var, at man ved sådanne ingeniørprojekter har en tredje aktør, som varetager interessen for den mozambikanske stat. Den mozambikanske stat ansætter et konsulentfirma, som skal overvåge, om kineserne overholder kontrakten og efterlever kvalitetskravene. Vi fandt ud af, at i de mange tilfælde, hvor man ikke har en stærk ekstern aktør til at lave denne form for monitorering, så falder kvaliteten i de her projekter meget drastisk. Ved bygningen af lufthavnen blev den aktør, der

var ansvarlig for monitoreringen af det kinesiske ingeniørfirma, fyret. Så indsatte man i stedet et kinesisk firma til at overvåge den kinesiske ingeniør, og grundlæggende anså konsulenterne sig som ansatte af det kinesiske ingeniørfirma. Og så kan man jo selv regne ud, hvad det gjorde ved kvaliteten af monitoreringen...

Hvordan oplever mozambikanerne deres arbejde for kineserne. Er de overhovedet tilfredse med det arbejde, de foretager?

Det at være arbejdstager er en social relation, som indebærer en vis gensidighed mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren. Arbejdstageren skal være i stand til at få

arbejdsgiveren til at se ham eller hende som arbejdstager. Det definerer relationen – en form for gensidig anerkendelse – og det gør for eksempel, at arbejdstageren har mulighed for at gå til sin arbejdsgiver og bede om fri, når der er begravelse. Der er ret mange ulykker og dødsfald i Mozambique, så der er ofte brug for en vis form for fleksibilitet i en arbejdssituation. En anden ting er, at lønnen ikke bør være offentligt kendt. Det er kun de konkrete arbejdstagere og deres konkrete arbejdsgiver, der ved præcis, hvad lønnen er. Det er et tegn på individuel anerkendelse af arbejdets værdi for arbejdsgiveren. Grunden til, at man holder det hemmeligt, er for at

机场项目组工人考勤卡

LISTA DE REGISTO DE ASSIDUIDADE DO PROJECTO DE AEROPORTO

工种 Profissão: 焊工 Soldador

工号 Nº:

2012 A 5 M 16 D --- 2012 A 5 M 31 D

FEIN

姓名 Nome	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	出勤 Trabalha dos dias	加班 Hora estras	节假 日 Feria
发了橙西	5	X	X	18	26	14	14	14	14	14	18	8	10					
伍斐				拾捌	拾捌	拾捌	拾捌	拾捌	拾捌	拾捌	拾捌	拾捌	拾捌					
				樊	樊	樊	樊	樊	樊	樊	樊	樊	樊					

Note: Cuidado ao utilizar pois não; Pode tór alteração caso facher sera; Cancellado O salário.

undgå misundelse, hekseri og jalousi. Hvis den sociale kontrakt om hemmeligholdelse ikke bliver overholdt, og arbejdsgiveren ikke anerkender arbejderen som arbejdstager og nægter at lave en fleksibel ramme for arbejdets karakter, så er der en stor tendens hos arbejdstagerne til ikke at se ansættelsen som arbejde. Dermed kan de penge, de modtager, nærmest logisk set heller ikke være 'løn'. Som eksempel skal mozambikanerne stå i en lang kø foran en lille bod, når de skal have deres løn, så det er offentligt til skue, hvad lønnen er for den enkelte arbejdstager. Kineserne forklarer sjældent, hvilke udregninger der ligger til grund for lønnen –

mozambikanerne bliver bare fysisk gennet videre, hvilket selvfølgelig giver stor grad af frustration, for 'hvorfor har jeg fået mindre end sidst eller mindre end min kollega'? Og de penge, de får stukket i hånden, opleves ensbetydende med tiggeri på gaden, fordi der ikke ligger en relation i de penge, de har modtaget. Så mange mozambikanere taler om ansættelsen som om, at det ikke er arbejde, og kineserne ikke er arbejdsgivere. Vi hørte dem tit sige: 'De ser ikke os som mennesker, derfor kan vi heller ikke se dem som mennesker'.

De mozambikanske arbejdere talte meget om, at de manglede et minde fra arbejdet, og vi undrede os meget over, hvad det betød.

Der sker det, at mozambikanerne forsøger at udviske sporene efter den her manglende sociale relation ved at forskyde betydningen af arbejdet. Det kan de for eksempel gøre ved at omsætte lønnen til en anden form for relation, såsom byggematerialer til et hus. Så for dem kommer det til at handle om, hvorvidt arbejdet på vejen kan føre til, at de kan købe byggematerialer. Oftest er lønnen så lav, at den kun lige netop kan strække til mad, tøj og transport til arbejde. Men de arbejdere, der kan få pengene til at strække til at købe byggematerialer til et hus, bliver i stand til at overskride relationen mellem arbejdsgiver og arbejdstager.

Du opererer i din artikel 'How Not to Make a Road' (se forslag til videre læsning, red.) med et begreb, du kalder global friktion. Hvad skal det sige? Det er et begreb udviklet af antropologen Anna Tsing, ud fra ideen om friktionsenergi, der udvikles eksempelvis når cykeldækket møder vejen. Det er en måde at beskrive den produktivitet, der etableres, når forskellige sociale og fysiske kræfter interagerer – altså for eksempel gennem disse gentagne misforståelser. Friktionen er det, jeg snakker om, når jeg nævner effekter af mødet mellem kineserne og mozambikanerne.

Hvis du skal kigge ud i fremtiden, hvad kan de her eksempler på global friktion i Mozambique føre til?

Det er svært at sige, hvad der vil ske lokalt og socialt. Den massive kinesiske tilstedeværelse i Mozambique er et så nyt fænomen, som man ikke kender til bunds. Men der er ingen tvivl om, at kineserne vil sætte sig på flere store sektorer i Mozambique. De dominerer allerede handlen med tømmer og infrastrukturprojekter. Og der er ingen tvivl om, at det vil få store konsekvenser for lokalbefolkningen.

Er byggeriet af hovedvejen et godt eksempel på andre kinesiske investeringer i Mozambique?

Det her er et casestudie, så vi kan ikke med sikkerhed fastslå, hvor dækkende det er for alle andre projekter i Mozambique, men det, der kan sammenlignes, er den problematiske kommunikation og den lille ekspertise fra kinesisk side samt underbudgetteringen af projektet. Ofte sker det, at den kinesiske nationalbank træder til med ekstra midler, når projektet løber

tør. Det, der var specielt for det her særlige projekt, var, at det eksterne monitoreringsfirma Scott Wilson var meget kompetent og derfor kunne sikre en vis kvalitet i arbejdet. Men hvis man for eksempel kigger på det fodboldstadion, som også er bygget af kineserne, så har man en helt anden situation. Her kan man allerede se konsekvenserne af brugen af dårlige

byggematerialer. For eksempel knækkede alle plastiksæderne i VIP-loungen ved dets indvielse, da de var dimensionerede til små kinesere og ikke kunne holde til den korpulente mozambikanske overklasse. Den nye vej NI er måske nok af bedre kvalitet, men den kommer heller ikke til at holde lige så mange år, som den tidligere vej, som portugiserne anlagde. Den

slår allerede revner nu. Så selv om det projekt var bedre end lufthavnen, der er kendetegnet af brugen af for dårlige materialer, så er det ikke et solidt projekt.

Hvilke betragtninger kan man gøre sig om forholdet mellem Mozambique og Kina, hvis man anskuer det ud fra en postkolonial synsvinkel? Hvis man ser den koloniale tilste-

deværelse som et samlende begreb for politiske og administrative processer, så kan man sige, at både portugiserne og kineserne var drevet af økonomiske interesser. Men Portugal indsatte afrikanske ledere som sidste led i den administrative kæde – det var en væsentlig forskel fra andre kolonimagter. Kina har i modsætning til Portugal ikke noget ønske om po-

litisk dominans. De er først og fremmest interesserede i naturressourcerne i Mozambique og i at have frit råderum i forhold til adgangen til dem. Derfor er det vigtigt for dem, at få landet til at fungere bedre.

Hvad betyder det for mozambikernerne i dag? Ser man Kina som en ny form for kolonimagt?

Ja, det gør man helt klart. Men samtidig er man fuldt ud bevidst om de kinesiske projekters ofte tvivlsomme kvalitet og varighed. Et eksempel på det, er en oplevelse, jeg havde i lufthavnen på vej hjem. Her skulle alle biler stoppe ved en bom, hvor man skulle trykke på en knap for at få en billet til at komme ind på parkeringspladsen. Men den virkede ikke, så i stedet sad der en mozambikaner og skrev små sedler til bilisterne. Jeg må have set lidt forundret ud, for han rystede på hovedet og kiggede over på lufthavnsbygningen og sagde 'Kina'. ■

Forslag til videre læsning:

Nielsen, Morten (2014): *How Not to Make a Road: An ethnographic analysis of the socio-economic effects of a Chinese infrastructure project in Mozambique. I: Chris Alden, Sérgio Chichava: Mozambique and China – challenges and opportunities.*

Nielsen, Morten (2013): *Analogic Asphalt. Suspended Value Conversions Among Young Road Workers in Southern Mozambique. HAU: Journal of Ethnographic Theory* 3(2), pp. 79-96.

Nielsen, Morten (2012): *Roadside Inventions: Making Time and Money Work at a Road Construction Site in Mozambique. I: Mobilities* 7(4), pp. 467-480.

MORTEN NIELSEN ER LEKTOR VED INSTITUT FOR KULTUR OG SAMFUND, AFDELING FOR ANTROPOLOGI OG ETNOGRAFI PÅ AARHUS UNIVERSITET. HAN ER UDDANNET ANTROPOLOG FRA KØBENHAVNS UNIVERSITET OG HAR BLANDT ANDET UDFØRT FELTARBEJDE I URBANE OG RURALE OMRÅDER I BRASILIEN, MOZAMBIQUE OG SKOTLAND.

MARTINE LIND KREBS ER REDAKTØR AF JORDENS FOLK. HUN ER CAND.COMM FRA JOURNALISTIK PÅ RUC OG B.A. I ETNOGRAFI OG SOCIALANTROPOLOGI VED AARHUS UNIVERSITET. TIL DAGLIGT ARBEJDER HUN PÅ GRØNLANDS RADIO, KNR.

alle fotos: Morten Nielsen

INDLEDNING	3
'SOM VERDEN BURDE VÆRE' Kaos, demokrati og koloniale skygger i Fiji AF KRISTOFFER ALBRIS	4
DET INDIANSKE OPGØR MED DE KOLONIALEVÆRDIER AF ANNIE OEHLERICH DE ZURITA	12
KOLONIALISME OG FORSONING Dansk-grønlandske relationer i en selvstyretid AF KIRSTEN THISTED	18
KRAVET FRA CARIBIEN Et historisk blik på Caricoms erstatningskrav AF ASTRID NONBO ANDERSEN	24
"DANSK BYGNINGSRENOVERING GENSKABER SERAMPORES PRAGT" Kolonial kulturarv revisited i en indisk storby på speed AF BENTE WOLFF	30
EN NY KOLONIMAGT RYKKER IND Misforståelser og frustration på en kinesisk arbejdsplads i Mozambique AF MARTINE LIND KREBS	38